„Există cineva care știe mai multe decât oricine - omenirea“ (Talleyrand)

Restituiri

Pitești

Revistă trimestrială de istorie ■ Anul 2 ■ Nr. 4 ■ Decembrie 2003 ■

Foto: I. IANCU

În acest număr

Redacția revistei
Restituiri
urează,
de Crăciun
și de Anul Nou 2004,
tuturor cititorilor și
colaboratorilor săi
LA MULȚI ANI!

IDEALUL DE UNITATE NAȚIONALĂ LA ROMÂNI

■ Lt. col. dr. *CORNEL CARP*,
Centrul de studii și de păstrare a arhivelor militare și istorice *Gen. Radu Rosetti*

România Mare, așa cum s-a născut ea din șirul cel lung al sacrificiilor anonime, din lupta neobosită a sute de spirite luminate de-a lungul a sute de ani, așa cum a prins ea trup și suflet cu 85 de ani în urmă, la 1 Decembrie 1918, prin glasul și prin voința suverană a miilor de oameni adunați la Alba-Iulia, a fost în istoria noastră, mai presus de toate, un ideal.

Un ideal ce poate fi întâlnit la fiecare pas, la fiecare colț de pământ românesc, un ideal pentru care au luptat și deseori au murit mase populare și conducători care, acționând pentru accelerarea progresului, au marcat prin faptele și numele lor epoca în care au trăit.

Făurirea statului dac centralizat și independent, moment de mare însemnătate în istoria poporului român, a fost partea cea mai valoroasă din multiplele înfăptuiri ale ilustrului rege Burebista în secolul I î.d.Hr. Unind toate formațiunile politico-locale ale geto-dacilor și stăpânind ambele maluri ale Dunării în vastul spațiu carpato-danubiano-pontic, el a făcut posibilă afirmarea unei Dacii unitare, a unuia dintre cele mai puternice state din câte a cunoscut Europa acelei vremi.

Înzestrat cu inteligență, destoinicie și pricepere, urmașul său, Decebal, a înfăptuit un vast program de reforme social-economice și politico-culturale care au dus poporul geto-dac la o mare civilizație economică și politică europeană. Luptele cu Traian și colonizarea Daciei au reprezentat o nouă etapă în formarea poporului român.

Cu toate vicisitudinile istoriei, înfruntând politica de forță și dictat, divizarea țării și poporului, situație de diviziune caracteristică de altfel multor popoare, între care germanii, italienii, chinezii etc., românii au luptat din răsputeri pentru refacerea Daciei străbune, simultan, la răsărit, la apus și la miazăzi de Carpați. În același timp, se întemeiau, în cel de-al XIV-lea veac, voievodatele atât ale creatorilor Basarabi și Mușatini de la Câmpulung și Argeș, de la Siret și Rădăuți, cât și cele ale cnejilor și voievozilor români transilvăneni, ale căror chipuri ne-au rămas în fresce medievale. În legături strânse și în acțiuni comune s-au aflat ulterior în înfruntarea directă cu otomanii Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș și marele Ștefan în secolul al XV-lea.

În același șuvoi al evenimentelor au fost aduse alături, către 1600, în vremea efemerului, dar neuitatului unificator al românilor care a fost Mihai Viteazul, atâtea năzuințe, atâtea realizări ce arătau într-un veac aprins apropierea între români, între acei români ce puteau fi cărturari, precum Coresi din Târgoviște, care tipărea la Brașov cărți menite deopotrivă Moldovei, Țării Românești și Transilvaniei, sau puteau fi meșteri artiști ce aduceau ecouri muntenești în arhitectura și în frescele moldovenești din părțile Iașiului și Sucevei sau pe cele ale Moldovei în cetatea de scaun a domnitorilor munteni din București.

Horia, Cloșca și Crișan, Tudor Vladimirescu, pleiada revoluționarilor pașoptiști în frunte cu Nicolae Bălcescu, Avram Iancu, Alexandru Ioan Cuza și memorandiștii de la sfârșitul veacului trecut au luptat și acționat prin toate mijloacele, ținând mereu trează conștiința permanenței din antichitate a unuia și aceluiași popor, care vorbește aceeași limbă, are aceeași religie și cultură, menținând cele mai strânse legături economice, sociale, politice, culturale și religioase între toți locuitorii din toate provinciile românești.

Acum 85 de ani, în cetatea lui Mihai Viteazul de la Alba-Iulia, Unirea cea Mare încununa o realizare de secole, apropierea românilor de români.

O apropiere devenită treptat voința unei națiuni întregi care i-a avut drept înaintași pe neștiuții și umilii meșteri ai cuvântului scris sau numai spus, ai lemnului, ai lutului și ai culorii, alături de iluștrii voievozi, de cronicari ai evului de mijloc, de scriitori și de fruntași ai propășirii naționale moderne a tuturor românilor.

Istoria a demonstrat că formarea statului național unitar nu a fost rezultatul unui eveniment de conjunctură.

Alcătuirea statului românesc național unitar nu a fost un dar, rezultatul unei conferințe internaționale, ci rodul luptei neobosite duse de cele mai înaintate forțe ale societății, de masele largi populare pentru unire, produsul logic al dezvoltării istorice, sociale și naționale a poporului român. Conferința de pace de la Paris n-a făcut decât să consfințească o situație de fapt.

Momentul aniversar de astăzi are conotații deosebite determinate de noul context politic intern și internațional. Pentru prima dată în istoria modernă, România are cele mai sigure garanții de securitate. Sunt îmbucurătoare perspectivele de aderare ale țării noastre la Uniunea Europeană. Pe plan intern, efortul de înlăturare a sechelelor comunismului începe să dea roade. Sunt suficiente argumente ce conturează un optimism istoric ce ar putea, în timp, să evidențieze noi condiții, e adevărat, pe alte planuri, de reîntregire a neamului românesc. Până atunci, România va face mari sacrificii.

1 DECEMBRIE 1918
MODALITATE DE PREZENTARE ÎN MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ

■ Prof. *ELENA ROTARU*, Muzeul Județean Argeș

De curând, cu prilejul sărbătoririi a 75 de ani de existență a Muzeului Județean Argeș, împliniți la 28 octombrie 2003, s-au redeschis publicului și sălile destinate perioadei istorice de după 1878 până în anul 1922, anul încoronării regelui Ferdinand și a soției sale, regina Maria.

Concepția și modalitatea de prezentare a perioadei istorice menționate au aparținut în întregime colectivului muzeului din Pitești, respectiv secțiilor de Istorie și Conservare-Restaurare, care își asumă în întregime responsabilitatea expoziției realizate. Spun acest lucru de la început, cunoscând faptul că, de obicei, orice expoziție nou-deschisă incită la discuții pro și contra, lucru de altfel firesc.

Imagine de ansamblu a momentului 1 Decembrie 1918 din Muzeul Județean Argeș

În spațiul pe care l-am avut la dispoziție și cu patrimoniul aflat în proprietatea instituției noastre, nu ne-am propus decât să redăm reprezentarea noastră despre istoria acelor ani, ținând cont, evident, de trei factori obiectivi: stadiul cunoașterii în domeniu, stadiul cunoștințelor pe care publicul le are și existența patrimoniului, și anume gradul său de diversificare și reprezentativitate.

Un loc aparte în această perioadă istorică i se cuvine momentului 1 Decembrie 1918, când se realizează Marea Unire a românilor, zi devenită sărbătoarea noastră națională.

În tratarea acestui moment nu ne-am dorit, în nici un caz, să prezentăm, în totalitate, evenimentele istorice petrecute, ci mai degrabă să prezentăm obiecte ce vin din acest timp și care pot transmite vizitatorului substanța perioadei istorice pe care ne-am propus să o prezentăm.

Așadar, ni s-a părut firesc să etalăm în deschiderea acestui moment o hartă a României din primul război mondial, unde oricine, indiferent de gradul de cunoștințe, poate vedea teritoriul românesc ciuntit.

Fiii de țărani, care au constituit baza armatei române, au fost însuflețiți în lupte mai ales de gândul că luptând eliberează teritorii românești de juguri străine și că, așa cum mulți politicieni le-au promis, inclusiv regele Ferdinand, „își vor câștiga dreptul de a stăpâni într-o măsură mai largă pământul pe care s-au luptat“.

Imediat sub hartă, am prezentat „Cartea Eroilor“, lucrare apărută la Pitești în anul 1984, coordonată de prof. univ. dr. Petre Popa, care cuprinde listele eroilor argeșeni căzuți în războaiele din prima jumătate a secolului XX, deschisă la eroii piteșteni căzuți în primul război mondial. Pe lângă utilitatea informației pe care o conține, cartea este realizată în condiții grafice deosebite, pretabilă de a fi prezentată într-un muzeu.

Ca moment central am prezentat o hartă originală a României Mari, datată 1926, în care apar toate teritoriile românești. Harta a fost expusă între două plăci de stiplex, pe cea de deasupra fiind trecută, cu litere și cifre de culoare roșie, data la care provincia respectivă s-a alipit țării, dând, astfel, vizitatorului posibilitatea să afle aceste date sau să și le rememoreze.

Harta este „străjuită“ în chip simbolic de două puști cu baionetă folosite în primul război mondial: o pușcă Mauser, model 1898, și o pușcă Mossy-Nagan model 1891.

Deasupra hărții ni s-a părut firesc să prezentăm un mic citat semnat de I.I.C. Brătianu: „O Românie reunind la sine pe toți fiii săi, pe care vicisitudinile timpurilor i-au răpit, o Românie puternică va fi garantă a păcii și înțelegerii în Orient“.

Așa cum se cunoaște, după moartea regelui Carol I, la 27 septembrie 1914, responsabilitatea politicii externe a României a fost asumată de argeșeanul I.I.C. Brătianu, rolul lui și al familiei Brătianu în istoria modernă a României fiind subliniat în repetate rânduri în expoziție, deși, credem noi, fără ostentație.

- continuare în pagina 4 -

- urmare din pagina 3 -

O dovadă în acest sens este faptul că în vitrinele următoare prezentăm o serie de obiecte personale care au aparţinut unei alte personalităţi a vremii, şi anume omului politic Alexandru Vaida-Voievod, care nu are practic nici o legătură cu Argeşul. Singura apropiere ar fi faptul că fostul ministru de Externe şi prim-ministru al României acelor timpuri are un nepot, concitadin cu noi, Ion German, prin a cărui bunăvoinţă obiectele respective au intrat în patrimoniul Muzeului Judeţean Argeş.

Din delegaţia română participantă la lucrările Conferinţei de pace de la Paris (ianuarie 1920), alături de I.I.C. Brătianu a făcut parte şi Al. Vaida-Voievod, ca de altfel şi Constantin Angelescu, Victor Antonescu ş.a.

Acest fapt istoric ne-a determinat să ilustrăm vitrinele respective cu obiecte personale ale lui Alexandru Vaida-Voievod. În plus, ele au fost expuse şi pentru ineditul lor. Puţini dintre copiii şi tinerii noştri ştiu ce e acela un frac, o redingotă, un joben, un papion etc. Asemenea obiecte prezentate în muzeu pot fi în măsură să reconstituie aspecte importante ale societăţii.

Am optat aşadar, pentru prezentarea, mai ales, a obiectelor, ceea ce este de fapt specific muzeului, dorind ca prin ele vizitatorul să obţină un bagaj suficient - fără însă să devină plicticos şi obositor - de cunoştinţe istorice referitoare la evenimentele anilor 1916-1918. Şi bineînţeles, în rândurile de faţă nu am prezentat toate obiectele expuse, ci doar o selecţie a lor.

Sperăm ca publicul nostru să fie captivat atât de momentul istoric 1 Decembrie 1918, precum şi de celelalte momente legate de istoria Argeşului, încât informaţiile primite în muzeu să-l determine la analize, meditaţii, lecturi şi - de ce nu? - la reveniri în sălile muzeului de istorie. Aşa cum există generaţii de vizitatori, există şi generaţii de muzeografi. Muzeografii formaţi în anii '70 ai secolului XX n-au cum să gândească precum cei formaţi în anul 2003. Poate că, într-o viitoare reprezentare a momentului 1 Decembrie 1918, căci despre el este vorba

Fracul şi jobenul lui Alexandru Vaida-Voievod

în principal, acesta va putea fi ilustrat - în funcţie de imaginaţia muzeografilor, de posibilităţile tehnice ale momentului, de patrimoniul muzeal - cu totul diferit de cel realizat în 2003.

Concluzionând, vă poftim, stimaţi cititori, ca măcar anual să reveniţi în sălile muzeului, unde deşi toate-s vechi, puteţi fi surprinşi şi de noutăţi.

Muzeografii nu redau istoria însăşi, ci doar reprezentarea lor despre istorie!...

CONSTITUIREA GĂRZII NAŢIONALE DIN TRANSILVANIA: COMPONENTA MILITARĂ A UNIRII DE LA ALBA-IULIA

■ Prof. *VICTOR MARTIN,*
Centrul de studii şi de păstrare a arhivelor militare şi istorice *Gen. Radu Rosetti*

Se împlinesc anul acesta 85 de ani de la Marea Unire de la Alba-Iulia.

Reîntregirea teritoriului naţional este încununarea deziderатelor tuturor românilor. Prin efortul şi sacrificiul soldaţilor români a fost posibil ca tricolorul să fluture în Alba-Iulia. Totodată, este concretizarea mişcării revoluţionare declanşate în teritoriile româneşti aparţinând Austro-Ungariei, mişcări ce aveau ca deziderate afirmarea identităţii naţionale, eliberarea socială şi unirea cu România.

Colapsul în care a intrat Imperiul Austro-Ungar în a doua jumătate a anului 1918 a prilejuit naţiunilor componente din această identitate multistatală să declanşeze revoluţii pentru constituirea statelor naţionale independente.

- continuare în pagina 5 -

- urmare din pagina 4 -

În octombrie 1918, în Transilvania, Partidul Naţional Român începe activitatea de preluare a puterii politice şi administrative profitând de retragerea autorităţilor imperiale.

În urma contactelor avute de fruntaşii transilvăneni cu Guvernul român, se decide unirea teritoriilor româneşti din Imperiu cu România. Această acţiune urma să fie realizată exclusiv de populaţia transilvană, deoarece ingrata poziţie în care se afla România, din punct de vedere diplomatic, nu putea oferi un sprijin real prea substanţial.

O astfel de acţiune trebuia începută prin separarea teritoriilor româneşti de Imperiu şi în special de Ungaria.

Haosul ce se instaurase ca urmare a colapsului de la Viena este adus la cunoştinţa Marelui Cartier General român, acesta fiind informat că „...autorităţile ungare şi jandarmii unguri au fugit, astfel că, de fapt, nu mai există nici un fel de autoritate”.[1]

Recunoscut oficial de guvernele de la Viena şi Budapesta ca reprezentant al majorităţii populaţiei din Transilvania, Consiliul Naţional Român Central (C.N.R.C.) – constituit la Budapesta la 18/31 octombrie 1918 – a început o vastă activitate de implementare a administraţiei româneşti în teritoriu.

Printre primele măsuri luate de C.N.R.C. a fost organizarea de urgenţă a gărzii naţionale (civice) ca girant al suveranităţii naţionale. În activitatea de organizare a gărzii s-a făcut apel la cadrele şi soldaţii români din fostele unităţi austriece dislocate în Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş.

În data de 18/31 octombrie 1918 se constituie la Viena Senatul Militar Român, ce avea ca principal scop repatrierea celor 50000 de ostaşi români din fosta armată austriacă. Prezent la reuniune în calitate de delegat al C.N.R.C., sublocotenentul de artilerie Iuliu Maniu a făcut un apel prin care solicita participanţilor să formeze armata naţională.[2] Cu acest prilej a fost preluată comanda Regimentului 64 Orăştie, în fruntea căruia Senatul l-a numit pe căpitanul Octav Lochiţa şi s-au început demersurile de întoarcere a acestei unităţi în garnizoană.

În paralel se constituie la Arad Consiliul Militar, ce avea ca scop principal crearea gărzilor naţionale. În apelul emis la data de 3 noiembrie se enunţa clar că acest organism este singurul în măsură să legitimeze şi să coordoneze existenţa gărzilor naţionale.

În data de 25 octombrie/7 noiembrie 1918 s-au stabilit prerogativele Comandamentului Militar din Arad, precum şi împărţirea militară a teritoriului. Potrivit statutului aprobat şi publicat în primul număr din „Românul” – apărut în 26 octombrie/8 noiembrie – în gardă erau primite „numai elemente de cea mai mare încredere”, indiferent de neam şi credinţă, legătura cu cauza realizându-se prin prestarea unui jurământ de credinţă faţă de C.N.R.C. şi de neam.

Au fost înfiinţate gărzi rurale în fiecare comună cu majoritate românească, efectivele fiind fixate la maximum 5% din numărul locuitorilor comunei respective. Semnul distinctiv al gărzii îl reprezenta brasarda tricoloră pe braţul stâng pe care era înscrisă denumirea „Garda naţională română”.[3]

În data de 11 noiembrie se constituie la Arad Comandamentul Suprem al Gărzii Naţionale, sub comanda provizorie a maiorului Alexandru Vlad.[4]

În urma eşuării negocierilor dintre reprezentanţii românilor şi reprezentanţii Guvernului de la Budapesta privind recunoaşterea suveranităţii Transilvaniei şi pe fondul înmulţirii actelor de violenţă ale trupelor maghiare asupra populaţiei româneşti, în data de 5/18 noiembrie 1918 C.N.R.C. (devenit Marele Sfat al Naţiunii Române) lansa un apel-protest „Către popoarele lumii”, redactat în mai multe limbi de circulaţie internaţională, prin care se denunţa politica de forţă practicată de Ungaria. Totodată reliefa dorinţa populaţiei transilvănene de a alipi Transilvania la România. În încheierea apelului naţiunea română era chemată pentru sfârşitul lunii la Alba-Iulia pentru a se pronunţa asupra unirii.

Din cei 655 de reprezentanţi aleşi pentru Marea Adunare Naţională, garda naţională avea 55 de reprezentanţi, din fiecare zonă a teritoriului transilvănean, precum şi din Banat şi Crişana.

Situaţia frontului românesc nu a permis armatei române să avanseze înspre Alba-Iulia. De aceea, lucrările Marii Adunări nu s-au desfăşurat sub protecţia armatei române, fapt ce arată indubitabil caracterul democratic al deciziei de la 1 Decembrie 1918. Pe fondul entuziasmului naţional ce marca evenimentul, au continuat actele ostile ale trupelor maghiare.

Garda naţională a continuat acţiunea de înaintare în teritoriu, preluând armamentul abandonat de trupele austro-ungare şi încercând să neutralizeze actele ostile.

Un reprezentant al Germaniei la Budapesta aprecia că în acele zile românii „...au format legiuni puternice pe teritoriul viitorului stat”, dar avertizând că „fără ciocniri violente între români şi unguri nu se va ajunge la capăt”.[5]

Dispozitivul militar organizat la Alba-Iulia era constituit din 3000 de gardişti sub comanda căpitanului Florian Medrea.

În preajma zilei de 1 decembrie au avut loc acţiuni militare declanşate de trupele maghiare pentru a stopa afluirea delegaţiilor spre locul adunării. Erau vizate nodurile de cale ferată din Teiuş, Podul Mureşului şi Coşlar.

La 26 noiembrie garda naţională, sprijinită de minerii din Ocna Mureşului, s-a angajat în lupte violente cu inamicul în Lunca Mureşului. Acesta a fost respins spre Turda, staţia Cuicerda despresurată, fiind botezată simbolic Războieni. Trupele gărzii conduse de locotenentul Marian Drăghici şi-au continuat înaintarea despresurând localităţile Aiud şi Mirăslău.

Activitatea gărzii naţionale a permis desfăşurarea fără incidente a evenimentelor de la Alba-Iulia.

Votată în unanimitate, Rezoluţia era rezultatul maturizării politice şi sociale a populaţiei transilvănene, care a decis continuarea existenţei numai alături de România.

1 Arhivele Militare Române, fond Marele Cartier General, d. 833/1918, f. 203

2 Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *În apărarea României Mari. Campania armatei române din 1918-1919*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, pag. 90

3 *Ibidem*, pag. 92

4 *Ibidem*

5 Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *op. cit.*, pag. 93.

MOMENTUL 1918

■ *LENUȚA STANCIU*, director, Centrul de Cultură *Brătianu*

- Desăvârșirea unității naționale la 1 Decembrie 1918 este rezultatul unui proces istoric obiectiv la care au sperat, au visat și au luptat generații de români, deoarece conștiința națională a însoțit permanent evoluția noastră istorică, misiunea de a împlini acest măreț act revenind generației de la începutul secolului XX.

- indiferent de starea socială, de nivelul de instruire, de clasa politică din care făceau parte, românii au trăit în acea perioadă sentimentul responsabilității istorice, intuind că sosise și pentru noi momentul împlinirii idealului național pentru a cărui materializare erau chemați să contribuie toți.

- fatalitatea a făcut ca marile izbânzi să fie stropite din belșug cu sângele a milioane de oameni. Pentru ca România să-și realizeze deziderătul național, a trebuit mai întâi să-și definească poziția față de conflictul mondial ce se declanșase la 15/28 iulie 1914.

- în Consiliul de Coroană din 21 iulie/3 august 1914 a prevalat opinia majorității în frunte cu primul-ministru Ion I.C. Brătianu de a adopta poziția de neutralitate.

- după doi ani de intensă activitate diplomatică desfășurată în cel mai desăvârșit secret, a urmat decizia României, la 14/27 august 1916, de a intra în război alături de Rusia, Franța și Anglia. În planul de campanie adoptat se stipula: „Scopul general al războiului ce vom întreprinde este realizarea idealului nostru național, adică întregirea neamului. *Cucerirea teritoriilor locuite de români, ce se găsesc astăzi înglobate în monarhia Austro-Ungară, trebuie să fie fructul războiului*".

- așadar, pentru unirea cu țara a teritoriilor românești aflate în monarhia bicefală se apela la calea militară, singura în circumstanțele existente la acea dată să ofere posibilitatea întregirii naționale.

- astfel, Marea Unire din 1918 este rezultatul luptei poporului român și se înscrie, prin consecințele sale, printre evenimentele cruciale ale istoriei românilor, *„cea mai mare faptă din toată viața neamului"*, cum o numea Nicolae Iorga.

- 1 Decembrie 1918 semnifică o dată memorabilă și cu ea se încheie un capitol al istoriei românilor, dar totodată se deschide un altul, acela al acțiunii politico-diplomatice pentru recunoașterea internațională a Marii Uniri și, pe plan intern, pentru consolidarea temeinică a României Întregite.

- *The New York Times* scria, la 21 septembrie 1919: *„România de azi nu este România de ieri. Azi, toți românii și-au exprimat dorința de a fi uniți într-un singur stat național. Românii sunt o națiune tânără care are un viitor. Națiunea română este mereu capabilă de entuziasm, de sacrificiu pentru un război național. Prin atitudinea sa, România a salvat civilizația europeană și o dată i se va mulțumi pentru aceasta"*.

- la începerea Forumului păcii, România era **de fapt** și **de drept** stat național unitar constituit din teritoriile locuite dintotdeauna de români. Actele fundamentale cu valoare de lege care legitimau acest stat rezidau în hotărârile plebiscitare din martie, noiembrie și decembrie 1918, precum și din convențiile încheiate în august 1916 în baza cărora România participase la războiul unității naționale.

- deciziile de unire erau acte cu caracter plebiscitar emanate de la națiunea română prin reprezentanții săi aleși. Nu erau decizii de cabinet sau hotărâri impuse din afară.

- într-o conferință ținută la Cernăuți la 22 ianuarie 1928, **Ștefan Cicio Pop** scria: *„Cine ar fi în stare să descrie măreția adunării de la Alba-Iulia? Pe un ger cumplit, din toate ținuturile cele mai îndepărtate se adună poporul cuprins de un fior sfânt. Această Adunare va rămâne nemuritoare prin hotărârile proclamate. Bucovina visa desrobire, ea aducând jertfe nemaipomenite în cursul războiului. Cine ar putea zice că mândra noastră Basarabie a fost mai puțin pregătită pentru Unire? Țara lui Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare a fost prima care și-a scuturat lanțurile și s-a întors la Patria Mamă"*.

- într-adevăr, se poate spune că rar s-a făcut o întregire a unui neam sub auspicii atât de bune, dorită de toată suflarea românească, de la Tisa până la Nistru și Marea Neagră și de la Hotin până la Dunăre.

- iată câteva din gândurile lui **Vintilă Brătianu** – fratele celui care fusese unul dintre artizanii Marii Uniri – legate de evenimentele din 1918: *„Generația din care fac parte s-a născut în România Robită, a trăit în România Mică și sfârșește traiul în România Mare. Ea întrunește pentru prima oară în hotarele ei naturale tot neamul românesc. Compusă din provincii până azi despărțite, ea trebuie să-și refacă o viață adaptată acestor noi condiții și să recapete timpul pierdut prin diferite piedici ce a întâmpinat"*.

- unirea a fost un țel fundamental și, o dată înfăptuită, un rezultat firesc, logic, obiectiv. Lupta pentru unire a fost marele torent al istoriei românești, a reprezentat mijlocul românilor de a-și făuri istoria, determinând modul de existență, concepții și idealuri.

- „Actul istoric de la Alba-Iulia din 1918 depășește în importanță tot ce viața românească a cunoscut de-a lungul timpului. Ferice de generația căreia i-a fost dat să trăiască acest ceas, fericiți cei ce au fost contemporanii mărețului eveniment" (*Opinia*, Iași).

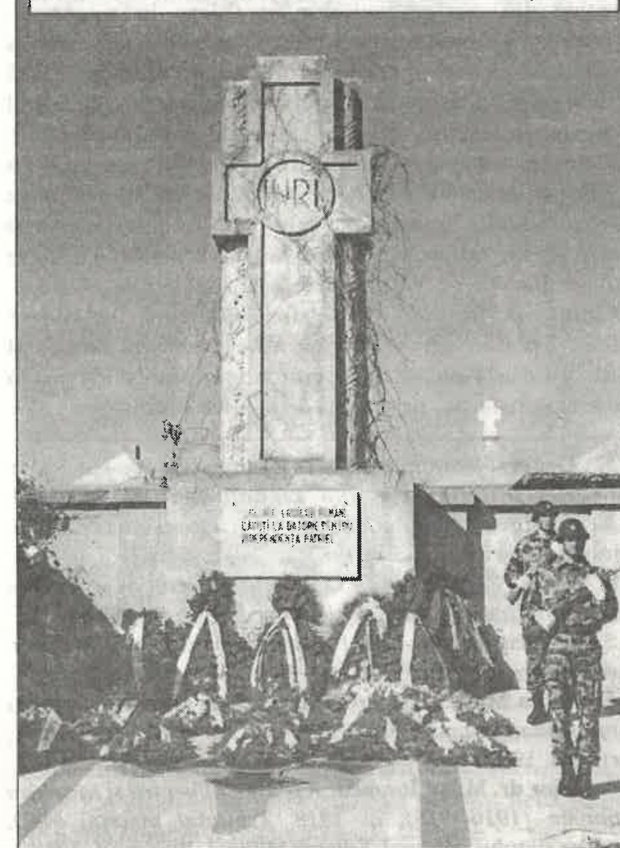
CAMPANIA MILITARĂ DIN ANUL 1918 DRUMUL SPRE IDEALUL NAȚIONAL

■ Prof. *CRISTIAN POPESCU*,
Centrul de studii și de păstrare a arhivelor militare și istorice *Gen. Radu Rosetti*

Intrarea României în război (august 1916) a avut drept scop, spre deosebire de aliații și inamicii ei, eliberarea teritoriilor aparținătoare blocului etnic și geografic românesc. Ofensiva din Transilvania a decurs conform planului de operații (Ipoteza Z) întocmit de Marele Stat Major. Curând, evenimentele petrecute pe celelalte fronturi, din cauza necoordonării tactice dintre aliați, au dus la atragerea Armatei române într-un război epuizant pe două fronturi, fiind ocupată Capitala, iar Guvernul s-a retras în Moldova.

În vara anului 1917, marile bătălii de la Porțile Moldovei, Mărăști, Mărășești și Oituz au demonstrat voința Armatei și a națiunii române spre împlinirea idealului Unirii. Intervalul cuprins între armistițiul de la Focșani (26 noiembrie/9 decembrie 1917) și Pacea de la București (24 aprilie/7 mai 1918) nu a însemnat o abandonare a luptei asumate pentru realizarea mult doritei uniri, ci o expectativă a forurilor militare și politice în conservarea potențialului militar al țării în vederea începerii unei noi ofensive, de data aceasta decisive, în vederea atingerii acestui scop.

Monumentul din Cimitirul Eroilor Pitești

Prăbușirea țarismului și declanșarea revoluției din Rusia au influențat mult situația politică și militară din Europa de est și sud-est, România găsindu-se înconjurată de inamic și părăsită de aliatul ei important. Tratativele de pace separată dintre Puterile Centrale, Rusia și Ucraina au fost finalizate prin încheierea păcii separate cu cele state la 3 martie și respectiv la 9 februarie 1917. Situația Puterilor Centrale s-a îmbunătățit simțitor, urmărindu-se în continuare scoaterea României din război și slăbirea frontului de est.

La sfârșitul anului 1917 și începutul anului 1918 au avut loc discuții în vederea încheierii unei păci separate între Guvernul Brătianu și reprezentanții Puterilor Centrale. În lunile următoare au avut loc la Iași mai multe ședințe ale Consiliului de Coroană, la care a fost discutată soarta țării. România trebuia să aleagă între o pace umilitoare și ocuparea teritoriului ei de către inamic. Între timp Averescu a demisionat, formându-se Guvernul Marghiloman, care a semnat pacea separată de la București (24 aprilie/7 mai 1918). Se prevedeau următoarele clauze: anexarea Dobrogei, Cadrilaterului și județului Constanța de către Bulgaria, teritoriul rămas trecea sub condominiul Puterilor Centrale, Austro-Ungaria a anexat 5.600 km² la frontiera carpatină, demobilizarea armatei, surplusurile de petrol și cereale au fost preluate de către Germania, precum și controlul asupra tuturor ramurilor economiei românești, iar României i se permitea să mențină operative două divizii de infanterie și două de cavalerie, în total 120.000 de militari sub arme.

Clauzele dure impuse de inamic au dus la declanșarea unui val de proteste care întărea și ridica la un nivel superior mișcarea de rezistență a populației românești de pretutindeni. Inamicul a menținut pe teritoriul ocupat opt divizii care au fost folosite pe celelalte teatre de operațiuni. Parlamentul de la Iași a ratificat tratatul, dar regele nu l-a semnat, astfel încât, potrivit Constituției, nu a avut nici o valoare juridică.

În aceste condiții, Guvernul a decretat demobilizarea generală a tuturor unităților operative, fiind lăsat la vatră un număr însemnat de militari. După cum a remarcat istoricul Gheorghe Brătianu, „În Moldova demobilizarea făcută sub presiunea vrăjmașului, în condițiile impuse de pacea de la București, ne lipsește de cea mai mare parte a materialului nostru de război, ca și de ofițerii de rezervă înapoiați în teritoriul ocupat". Pentru a mări numărul militarilor peste cifra impusă prin tratat, Marele Stat Major

- *continuare în pagina 8* -

- urmare din pagina 7 -

a procedat la detașarea mai multor cadre pe lângă autoritățile civile și depozite, ordonanțe pe lângă ofițeri, încât în septembrie efectivul Armatei române a crescut la 172.109 militari.

Din a doua jumătate a anului 1918, situația militară pe frontul de vest a devenit favorabilă Antantei. Alianța a rezervat un loc important României în viitoarele planuri strategice, Armata română fiind considerată un sprijin deosebit în acțiunile de luptă ce vor avea loc în centrul și sud-estul continentului. În acest sens, Guvernul francez l-a însărcinat pe generalul Henri Berthelot să conducă misiunea militară care să pregătească reintrarea Armatei române în război.

La Paris, ministrul român Victor Antonescu a mijlocit întocmirea unui plan secret de operații între comandamentul român și cel al forțelor aliate din Orient cu sediul la Salonic. Planul prevedea ca forțele aliate din sudul Peninsulei Balcanice să acționeze pe două direcții, Belgrad și Giurgiu, gruparea condusă de generalul Berthelot, care va înainta spre Giurgiu, să poarte numele de Armata de Dunăre, care era formată din trei divizii franceze, britanice și coloniale. Trupele din țară (patru divizii, la cererea aliaților) urmau să înainteze spre sud-vest, făcând joncțiunea cu trupele aliate în zona orașului Ploiești, constituind o grupare la flancul drept al armatei generalului Franchet d'Esperey, care urma să înainteze spre Belgrad.

Din cauza inactivității armatei, efectivele ei au scăzut, atingând suma de 163.000 de militari. Regele a aprobat măsuri pentru ca militarii detașați să revină la unitățile lor până la data de 1/14 octombrie 1918. Guvernul Marghiloman a demisionat în ziua de 24 octombrie/6 noiembrie 1918, fiind înlocuit de generalul Constantin Coandă, care a procedat imediat la mobilizarea armatei. În noile condiții, regele a emis o proclamație în care se stipulau reforma constituțională, votul universal și împroprietărirea țăranilor cu 2.000.000 ha.

Planul de mobilizare a fost discutat într-o consfătuire la care au participat Ion I.C. Brătianu, noul prim-ministru, șeful Marelui Stat Major, generalul Constantin Prezan, șeful Secției Operații, locotenent-colonel Ion Antonescu, diplomatul Nicolae Mișu, contele Saint Aulaise, ministrul francez în România, și atașatul militar, generalul P.H. Lafant. Guvernul român a adresat un ultimatum feldmareșalului August von Mackensen (27 octombrie/9 noiembrie), cerându-i retragerea trupelor de ocupație. Prin Înaltul Decret nr. 3179 s-a ordonat mobilizarea oștirii până la contingentul 1894 inclusiv.

La data mobilizării, Armata număra cinci corpuri de armată, 15 divizii de infanterie, două divizii de cavalerie, unități de aeronautică și marină, trupe de grăniceri și formațiuni auxiliare de comunicație, pază și ordine, în total 18 batalioane de infanterie, 98 escadroane de cavalerie și 260 de baterii de artilerie, cu un efectiv de 164.240 militari. Unitățile erau dislocate la vest de râul Prut, în Basarabia și Bucovina.

În noaptea de 28-29 octombrie/10-11 noiembrie 1918, trupele Armatei de Dunăre au forțat fluviul în localitățile Zimnicea, Turnu-Măgurele și Giurgiu, luând prin surprindere trupele de ocupație. În aceste condiții, feldmareșalul A. Von Mackensen i-a solicitat generalului Eremia Grigorescu, ministrul de Război, să medieze pe lângă comandamentul aliat trecerea liberă a unităților sale spre Transilvania, fără a proceda la distrugerea căilor de comunicație, dar încheierea armistițiului de la Compiegné (29 octombrie/11 noiembrie 1918) a determinat trupele de ocupație să treacă la distrugerea acestora. Șapte divizii au reușit să-și mobilizeze efectivele în condiții normale, iar patru divizii doar o parte din contingentele sale.

Primele unități care au trecut munții au fost diviziile 7 Infanterie și 1 Vânători, care au fost primite cu entuziasm de populația românească din Ardeal, astfel că în ajunul Adunării de la Alba-Iulia trupele române se aflau pe aliniamentul Toplița – Ditrău – Gheorghieni – Sândominic – Dănești – Miercurea Ciuc, zone prevăzute în armistițiul de la Belgrad semnat între Antantă și Austro-Ungaria la 31 octombrie/13 noiembrie 1918.

Trupele române au continuat operațiunile și după semnarea armistițiului cu Germania, acestea desfășurându-se în condiții dificile când încă Transilvania, Basarabia și Bucovina se aflau sub stăpânire străină. La sfârșitul anului 1918 diviziile române au atins linia Mureșului, Marele Cartier General ordonând depășirea acestei linii, evitându-se luptele directe cu inamicul. Pentru mai buna coordonare a operațiilor militare din zona Transilvaniei, s-a creat Comandamentul Trupelor Române cu sediul la Sibiu, condus de generalul Traian Moșoiu.

La insistențele Guvernului român, Comandamentul aliat a autorizat armatei române să depășească linia Mureșului, iar în decurs de 13 zile, unitățile se aflau pe aliniamentul Sighet – Baia Mare – Jibou – Zalău – Ciucea – Vf. Găina – Sebiș – Zan. Întâmpinând o serie de acțiuni agresive din partea trupelor maghiare în retragere, administrația românească a fost complet instaurată în răsăritul Munților Apuseni. Profitând de situația creată după retragerea armatelor maghiare și franceze din vestul țării, trupele sârbești au ocupat Banatul, acțiune prin care doreau să-și impună revendicările proprii Guvernului de la Belgrad asupra acestui teritoriu. Ultimele unități străine au evacuat complet Transilvania și Banatul în lunile martie și aprilie 1919, administrația românească statornicindu-se complet până la sfârșitul lunii august 1919.

Campania din anul 1918 a fost, din punct de vedere militar și politic, un succes care a făcut ca visul secular al unirii tuturor românilor într-un singur stat să devină o realitate consfințită prin actul de la 1 Decembrie.

1. General-locotenent Ilie Ceaușescu (coordonator principal), *România în anii Primului Război Mondial. Caracterul drept, eliberator al participării României la război,* Editura Militară, București, 1987

2. Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român,* Editura *Univers Enciclopedic,* București, 1997

3. Ioan Scurtu, *Alba-Iulia 1 Decembrie 1918,* Editura *Sport-Turism,* București, 1988

4. Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *De la statul geto-dac la statul unitar român,* Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983

5. Maior dr. Mihai Ionescu, *Războiul eliberării și întregirii naționale (1916-1918),* în *1918. Triumful marelui ideal. Făurirea statului național,* Editura Militară, București, 1988.

MAREA UNIRE DE LA 1 DECEMBRIE 1918

■ *EMANUELLA GHEORGHE,* elevă, Grupul Școlar *Astra*

România intrase în război numai pentru împlinirea deziderаtului fundamental al desăvârșirii statului național. ***Liga Culturală*** de la București, care în congresul extraordinar din 14 decembrie 1914 își schimbase numele în ***Liga pentru unitatea politică a tuturor românilor,*** alegându-i președinte pe venerabilul luptător transilvănean Vasile Lucaciu, vicepreședinte pe Barbu Delavrancea și secretar general pe Nicolae Iorga, se adresa țării, într-un manifest, precizând:

„Trista experiență a dovedit că o unitate culturală fără o unitate politică nu are nici o chezășie. Pentru păstrarea unității culturale ni se impune unitatea politică. Din războiul uriaș care a împins toate neamurile va ieși o nouă lume.

Dreptul învinge forța, voința popoarelor înlocuiește cucerirea. Stăpânirile care nu se bizuie pe voința popoarelor sunt răsturnate pentru totdeauna și din aceste ruine răsare domnia dreptății. Alcătuirile vechi se desfac, iar noile alcătuiri se întemeiază pe dreptul fiecărui neam de a trăi laolaltă o viață națională și liberă."

În anii neutralității, memorabile manifestații - la Bucuresti, Iași, Ploiești, Craiova, Turnu-Severin, Brăila sau Galați - au marcat voința cvasiunanimă pentru unitate. Exponenții mișcării socialiste aveau același țel; împotrivindu-se însă războiului imperialist, preconizau calea înțelegerii între popoare.

„Într-o țară care are nenorocirea ca o parte din trupul ei să fie sub stăpânire străină, întregirea țării e o dorință comună - scria C. Dobrogeanu-Gherea în 1914. Această dorință e în afară de discuție. Ceea ce e în discuție e metoda, vremea, e forma și felul acestei întregiri, împrejurările, consecințele, putința realizării."

Iar Mihail Gh. Bujor adăuga în 1916:

„Patriile sunt cadre naturale și istorice de dezvoltare a popoarelor. În aceste cadre s-a întemeiat pentru fiecare națiune o existență proprie, cu tradițiile ei, cu viața ei, cu civilizația ei, element prețios și indispensabil în concertul civilizației generale. În acest înțeles patriile sunt necesare, căci în regimul actual, numai înlăuntrul acestor cadre popoarele și-ar putea dezvolta în voie și pe deplin toată originalitatea și toată puterea lor de creație."

La intrarea României în război, o sumă de voluntari din Transilvania participă la luptă în rândul armatei române. Pentru unitatea statului național se pronunțau, așadar, fără echivoc, cu stăruință și energie, românii din toate provinciile istorice.

O dată cu marile manifestații muncitorești din Arad, Reșița, Petroșani, Brașov și Cluj, Comitetul executiv al Partidului Național Român din Transilvania se întrunește la Oradea la 12 octombrie 1918 și formulează într-o declarație, șase zile mai târziu, în Camera Deputaților din Budapesta, dreptul națiunii „la deplina libertate națională".

Socialiștii români se pronunțau limpede în același sens: „Noi pretindem, declara reprezentantul muncitorilor

- continuare în pagina 10 -

- urmare din pagina 9 -

români în octombrie 1918, că împreună cu toate națiunile din Ungaria și românii să aibă drept de liber dispunere asupra sorții lor, adică ei să hotărască forma de stat în care să trăiască în viitor."

„Partidul social-democrat român din Transilvania - citim în declarația de la 27 noiembrie 1918 - sta pe baza dreptului de liberă dispoziție a partidelor... Vrem să fim liberi, vrem ca toată suflarea românească să vie într-un singur stat, vrem să ne unim într-un popor mare, să fie deschise toate căile ce duc spre progres și fericire."

În octombrie și până către mijlocul lunii noiembrie iau ființă în întreaga Transilvanie, în Maramureș, Crișana și Banat gărzi militare și consilii naționale orășenești, iar în unele localități și acelea ale maghiarilor și sașilor. Consiliul Național Român, constituit în noaptea de 30/31 octombrie la Budapesta din șase reprezentanți ai Partidului Național Român și șase ai socialiștilor români, hotărăște să-și asume de îndată „puterea deplină de guvernare asupra teritoriilor locuite de români în Ardeal și Țara Ungurească". Consiliul Național Român convoacă pentru 1 decembrie, la Alba-Iulia, „Adunarea Națională a națiunii române" a reprezentanților tuturor categoriilor sociale și a tuturor profesiunilor, din toate circumscripțiile electorale aflate în Transilvania, Maramureș, Crișana și Banat, Alba-Iulia, orașul care văzuse biruința lui Mihai Viteazul. Erau de față, în aceeași zi de 1 decembrie 1918, pe lângă cei 1228 delegați de votare și ai diferitelor asociații profesionale și culturale, și peste 100000 de muncitori și orășeni veniți din toate părțile unde se vorbea românește, din Maramureș până la Dunărea bănățeană, din Țara Bârsei până la Crișuri. În timp ce delegații se întruneau sub președinția lui Gheorghe Pop de Băsești, mulțimea cea mare se rânduia pe câmpia unde Horia și Cloșca fuseseră trași pe roată și unde acum se înălțaseră opt tribune. Se rostiră cuvântări arătând însemnătatea acelei zile istorice, ziua dreptății poporului român, apoi Vasile Lucaciu dădu citire „Hotărârii" de unire, hotărâre al cărei punct avea următorul anunț: „Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Românească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia, în ziua de 1 decembrie 1918, decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România". Delegații în picioare, foarte mulți având lacrimi, aplaudau îndelung și își strigau bucuria. Uralele nesfârșite răsunau pe câmpia unde erau strânși cei peste 100000, fiecare simte că trăiește o zi unică, ziua cea mai însemnată din istoria de două ori milenară a poporului sau ziua dreptății. Unele puncte ale Hotărârii privesc egala îndreptățire națională și confesională a națiunilor conlocuitoare, vot obștesc, direct, egal și secret, reforma agrară radicală, eliminarea războiului ca mijloc de rezolvare a diferendelor internaționale. În ianuarie 1919, adunarea de la Mediaș, convocată de Consiliul Central Săsesc și Consiliul Național Săsesc, aproba hotărârea de la Alba-Iulia. Poporul săsesc din Transilvania se pronunța, conform principiului de autodeterminare, pentru unirea Transilvaniei cu România. Saluta cordial poporul român și lua act nu numai de un proces istoric de importanță mondială, ci și de dreptul legitim al poporului român pentru unirea și formarea unui singur stat.

Actul istoric de la Alba-Iulia fusese precedat de hotărârea congresului național al românilor din Bucovina care la 15-28 noiembrie 1918 proclamase unirea acestei părți din Moldova de nord cu România. Încă din primăvara aceluiași an, la 27 martie-10 aprilie, teritoriul dintre Prut si Nistru, care fusese încorporat în Rusia țaristă, a intrat în componența României.

1 Decembrie la Centrul Cultural Pitești

■ *MIHAELA FULGEANU-MATEI,* referent, Centrul Cultural Pitești

Cu ocazia Zilei Naționale a României, miercuri, 26 noiembrie, Centrul Cultural Pitești, în colaborare cu cercurile pedagogice de istorie și de muzică și cu Societatea de Științe Istorice din Pitești, a organizat sesiunea de referate și comunicări științifice *Marea Unire – pagini de istorie.*

În deschidere, un grup de elevi de la Școala Nr. 1 *Nicolae Simonide*, pregătit de profesoara Maria Paraschiv, a susținut momentul omagial *Unire-n cuget și-n simțiri*, în cadrul căruia au fost prezentate piesele *Noi suntem români, C-așa-i românul, Doamne, ocrotește-i pe români* și *Biruitorii.*

O dată creată atmosfera de sărbătoare, a fost rândul cadrelor didactice să emoționeze publicul prin referatele privitoare la ideea de unitate românească (prof. Mariana Golescu, Școala *Mircea cel Bătrân*), Unirea Basarabiei cu România (prof. Aurora Brebuleț, Școala *Marin Preda*), Unirea Bucovinei cu România (înv. Maria Dumitrache, Școala Nr. 6), simbolul unității naționale – Tricolorul (prof. Elena Taifas, Școala Nr. 6) și la ideile exprimate în Rezoluția Marii Uniri (prof. Vasile Dinu, Școala Nr. 4).

A fost readusă în memorie figura lui Mihai Viteazul, precursorul Unirii de la 1 Decembrie 1918 (prof. Paul Didiță, Colegiul *I.C. Brătianu*), s-a făcut referire la bisericile romano-ortodoxă și greco-catolică, ambele luptând pentru împlinirea visului românilor (prof. Silvia Neagoe, Școala Nr. 6), la opinia publică despre Marea Unire (prof. Ion Roșoiu, Școala Bascov) și la oglindirea momentului istoric în pictura românească (prof. Doina Călărașu, Școala Nr. 6 Pitești).

1 DECEMBRIE ȘI PROBLEMA BANATULUI

■ Prof. *MIHAI ȘOITARIU,*
Centrul de studii și de păstrare a arhivelor militare și istorice *Gen. Radu Rosetti*

După terminarea primului război mondial și după sfârșitul Imperiului Austro-Ungar și-au făcut apariția pe scena internațională mai multe state. Tratatele de la Saint Germain-en-Laye (10 septembrie 1919) și Trianon (4 iunie 1920) duc la bun sfârșit dezmembrarea Imperiului Austro-Ungar în avantajul Poloniei, României, Italiei, Cehoslovaciei și Iugoslaviei.

După căderea Rusiei țariste, care fusese sprijinul cel mai important al Serbiei, guvernul sârb a demonstrat pentru prima oară, prin declarația de la Corfu, că este hotărât să realizeze unificarea sârbilor, croaților și slovenilor într-un singur stat. Forma politică a acestui stat urma să fie o monarhie constituțională condusă de dinastia Caraghiorghevici.

În octombrie 1918, conducătorii politici ai croaților și slovenilor care rămăseseră în țară în timpul războiului au creat un guvern revoluționar numit Narodno Vijece - Consiliul Național la Zagreb - și au proclamat unirea sârbilor, croaților și slovenilor din dubla monarhie. Ulterior, acest guvern a votat unirea cu Serbia și Muntenegru, pentru formarea noului regat al slavilor sudici. În cadrul unei ceremonii solemne care a avut loc la 1 decembrie 1918, la Belgrad, reprezentanții acestui guvern l-au invitat pe prințul regent Alexandru să proclame unirea. În afara acestui guvern au mai existat o serie de personalități care au acționat în exil făcând lobby în favoarea unirii. În acest sens au acționat ministrul sârb de la Washington și Ante Trumbici la Roma. Următoarea problemă ce trebuia clarificată cât mai urgent era cea a frontierelor. În litigiu cu Italia erau zone din Dalmația, Istria cu Trieste și portul Fiume (Rieka). Cu Austria problema se punea în cazul regiunii Klagenfurt, care ulterior va reveni Austriei, dar Maribor, Mediumurie și Styria revin Belgradului. Disputele teritoriale cu Ungaria vor fi soluționate în favoarea sârbilor, care primesc părți din Baranja, Backa și Banat, unde sârbii erau majoritari. România dorea să anexeze întreg Banatul până la Tisa, așa cum fusese stipulat în tratatul de la București în 1916. „Propunerea iugoslavă, care până la urmă a fost acceptată, cerea împărțirea regiunii de-a lungul liniei de superioritate numerică etnică." În acest sens s-a trasat o frontieră prin care în România rămâneau 56000 de iugoslavi, iar în regatul sârbilor, croaților și slovenilor 75000 de români. Frontierele cu Grecia și Albania au rămas ca și în 1913. De la bulgari în schimb vor primi Negotin, Tsaribrod, Vranie și Valea Strumica. Cei care au activat în cadrul Guvernului format în decembrie 1918 reprezentau toate regiunile și toate grupările politice.

În afara coincidenței zilei naționale - 1 decembrie - cursul evenimentelor a fost în mare parte asemănător și la poporul român. La Marea Adunare de la Alba-Iulia au participat peste 1228 de delegați locali și 100000 de oameni veniți, plini de entuziasm, din toate provinciile istorice românești: Transilvania, Banat, Maramureș, Crișana pentru a consfinți, liberi de orice constrângere, unirea cu patria-mamă. Adunarea a fost deschisă de Gheorghe Pop de Băsești. În numele Consiliului Național Român Central, Vasile Goldiș a citit textul *Rezoluției de Unire*, aprobat în unanimitate. Marea Adunare de la Alba-Iulia, într-o atmosferă de puternic entuziasm popular, a proclamat unirea cu țara. Rezoluția unirii mai prevedea și instaurarea unui regim politic democratic. În același sens românii au activat și peste granițele țării pentru proclamarea și recunoașterea Unirii.

Totuși, a existat o problemă în privința Banatului. După retragerea armatelor austro-ungare, Antanta a cerut trupelor sârbe să asigure ordinea în Banat. Dar sârbii au pornit o acțiune amplă de propagandă pentru anexarea Banatului la Serbia, o dată cu persecutarea fruntașilor români. Față de numeroasele proteste, Antanta a hotărât aducerea în zonă a unităților franceze. Cu toate acestea, sârbii au preluat, la 20 februarie 1919, întreaga administrație civilă în Banat, numind sârbi în principalele funcții, călcând principiile armistițiului. La 21 februarie, românii au declanșat o grevă politică generală, după care sârbii au cedat. La 18 iulie a sosit în Banat o comisie a Consiliului Dirigent. La 28 iulie, dr. Aurel Cosma, aflat în fruntea Consiliului Național Român, a preluat întreaga conducere a Banatului. La 10 august, 40000 de reprezentanți din tot Banatul s-au întrunit la Timișoara, ratificând Unirea hotărâtă la Alba-Iulia. Brătianu căutase să încorporeze întreg Banatul la România pe baza criteriului populației (600000 de români față de 400000 de șvabi și 300000 de sârbi) și a unității economice și geografice a regiunii, dar Consiliul Suprem a trasat frontiera dintre România și Iugoslavia de-a lungul unor granițe aproximativ etnice - românii au primit circa două treimi din regiune, iar sârbii o treime. Armata sârbă, care ocupase cea mai mare parte a Banatului, a abandonat acea porțiune, care avea să revină României, în mâinile francezilor, aceștia predând-o armatei române în iulie 1920. Aducându-și contribuția la eliberarea țărilor iugoslave, în componența armatei sârbești, în primul război mondial, sârbii din ținuturile României de azi și-au ales delegații lor. Aceștia au participat la activitatea Marii adunări populare care la 25 noiembrie 1918 a proclamat, la Novi-Sad, alipirea regiunilor Banat, Bacica și Baranie la Regatul Serbiei, împreună cu care au intrat în componența Regatului sârbilor, croaților și slovenilor la 1 decembrie 1918. Delimitarea dintre Regatul sârbilor, croaților și slovenilor și Regatul României s-a făcut în baza hotărârii Conferinței de pace de la Paris din august 1919. Pe teritoriul României au continuat să trăiască în jur de 50000 de sârbi, în peste șaizeci de localități.

GENERALUL DE CORP DE ARMATĂ CONSTANTIN CHRISTESCU - FIU AL ARGEŞULUI

■ Prof. *VICTOR BĂDIŢĂ*,
Centrul de studii şi de păstrare a arhivelor militare şi istorice *Gen. Radu Rosetti*

S-a născut la 2 decembrie 1866, într-o familie de moşneni din Pădureţi (Argeş), fiu al lui Costache şi al Radei. Şcoala primară a absolvit-o în comuna sa natală, apoi a făcut gimnaziul la Piteşti. Studiile secundare le-a continuat la Şcoala fiilor de militari Craiova şi Iaşi.

A urmat Şcoala de ofiţeri de Infanterie şi Cavalerie din Bucureşti, Şcoala de Aplicaţie de Artilerie şi Geniu din Fontainebleau, Şcoala de Război din Paris şi Şcoala Superioară de Război din Bucureşti, devenind un respectat stat-majorist şi comandant militar.

Sublocotenent la 1 iulie 1887, locotenent – 1 martie 1890, căpitan – 10 mai 1894, maior – 10 mai 1902, locotenent-colonel – 1 octombrie 1907, colonel – 10 mai 1910, general de brigadă – 14 martie 1914, general de divizie – 1917 şi general de corp de armată – 1918.

A ocupat importante funcţii militare, între care: comandant al Şcolii Superioare de Război din Bucureşti (1910 – 1912), şef al Marelui Stat Major (2 decembrie 1913 – 1 aprilie 1914, 1 aprilie – 28 octombrie 1918 şi 1 aprilie 1920 – 8 mai 1923), subşef al Marelui Stat Major şi şeful Operaţiilor (1914 – 1916), comandant de armată şi subşef al Marelui Cartier General (1917).

Pentru prestigioasa carieră de arme a fost decorat cu Ordinul Steaua României, Ordinul Coroana României în grad de ofiţer, Steaua României Mare ofiţer de război, Coroana României Mare Cruce, Ordinul Mântuitorului Mare Cruce, Coroana Italiei Mare Cruce, Sf. Sava Mare Cruce, Vulturul alb (sârb), Vulturul alb cu spade Mare Cruce, Legiunea de onoare Mare ofiţer, Crucea de război cehoslovacă cavaler, Coroana de fier cl. 3, Ordinul Francz Iosif Mare ofiţer, Crucea comemorativă, Medalia jubiliară, Avântul ţării, Serviciul onorific de aur.

Constantin Christescu a lucrat în echipa de planificatori militari care a pregătit scenariile de apărare a ţării în eventualitatea unei agresiuni ruse sau în aceea a eliberării Transilvaniei de sub stăpânirea austro-ungară. Totodată, a luat parte la pregătirile de stat-major ale Campaniei din Bulgaria din cel de-al doilea război balcanic (1913). După victoria sârbilor asupra bulgarilor (Bragalnica, 7 iulie 1913), comandantul suprem al armatelor sârbeşti, mareşalul Putnik, avea să spună: „Dacă românii mai au un Christescu, să ni-l lase nouă pe acesta". Remarca era determinată de aportul deosebit al colonelului român Christescu la întocmirea planului de operaţii care i-a condus pe sârbi la o izbândă de răsunet. A asigurat legătura cu Marele Cartier General sârb şi a făcut parte din delegaţia română la Conferinţa de la Niş, cu prilejul capitulării Bulgariei. În anii neutralităţii României (1914 – 1916), el a răspuns de activitatea Secţiei Operaţii a Marelui Stat Major. Sub conducerea lui s-a elaborat „Ipoteza Z" – Planul de campanie al Armatei române pentru anul 1916.

Acest plan de campanie român stabilea ca scop politic al războiului eliberarea Transilvaniei printr-o acţiune militară surprinzătoare, rapidă şi viguroasă. Se accepta din capul locului ideea desfăşurării unui război de mişcare, pe două fronturi (în Transilvania şi între Dunăre, Marea Neagră şi Balcani), în cooperare cu aliaţii ruşi şi cu trupele Antantei de la Salonic, din Balcani. Împotriva Austro-Ungariei trebuia să se acţioneze pe frontul principal din Carpaţii Orientali şi Meridionali; pe acest front s-a ales ca direcţie principală de efort Râmnicu-Sărat – Braşov – Târgu-Mureş – Cluj; o direcţie secundară a fost orientată în zona Râmnicu-Vâlcea – Petroşani.

Direcţiile enunţate mai sus s-au constituit în grupări de forţe: Armata de Nord (107.948 de oameni) – la flancul drept al dispozitivului român – şi Armata a 2-a – (128.808 oameni) – la centru – alcătuiau împreună gruparea principală a frontului transilvănean; Armata 1 (134.403 oameni) avea să opereze la flancul stâng al acestui front, pe direcţia secundară, cu misiunea de a lua mai repede sub control bazinul Petroşani şi Sibiul.

La consiliile de comandament de la sfârşitul lunii august 1916 (după neaşteptata înfrângere de la Turtucaia), Constantin Christescu a susţinut în faţa regelui Ferdinand I – care se implica direct în conducerea războiului – punctul de vedere al opririi ofensivei în Transilvania până la restabilirea situaţiei pe frontul din Dobrogea. Ca urmare, el a fost propus de generalul Al. Averescu pentru funcţia de şef al Marelui Cartier General, dar primul-ministru Ion I.C. Brătianu şi regele Ferdinand s-au opus. De altfel, dincolo de meritele celor doi oameni de stat în făurirea Marii Uniri, amestecul lor în conducerea armatei în campanie a făcut ca din posturile cheie, în 1916, să lipsească cei mai buni comandanţi şi stat-majorişti, Al. Averescu, C. Christescu, situaţie ce a dăunat bunei desfăşurări a acţiunilor militare.

Şef de stat major al armatelor 2, 3 şi al Grupului de armate sud, la începutul campaniei anului 1916, Constantin Christescu a trecut la comanda Armatei de Nord în noiembrie 1916 şi apoi a fost promovat subşef al Marelui Cartier General, în decembrie 1916. În ultima funcţie, el s-a implicat serios în procesul de

- continuare în pagina 13 -

- urmare din pagina 12 -

reorganizare a Armatei române, în iarna şi primăvara anului 1917, preocupându-se îndeosebi de marile unităţi ale Armatei 1, pe care o va comanda în vara anului 1917, la Mărăşeşti. De asemenea, Constantin Christescu şi-a spus cuvântul în tratativele cu aliaţii ruşi şi occidentali şi la pregătirea Planului de campanie pentru anul 1917.

Generalului Christescu i-a revenit responsabilitatea de a rezolva criza din „Poarta Focşanilor" şi de a salva teritoriul liber din Moldova. Prestaţia militară a fost salutară în prima etapă a bătăliei de la Mărăşeşti (24 iulie/6 august – 21 august/3 septembrie 1917).

Având comanda efectivă a Armatei 1 române, dispusă iniţial în zona Nămoloasa, Constantin Christescu a ordonat înlocuirea imediată a trupelor ruse din sectoarele cele mai ameninţate (Carpaţii de Curbură – Siret) şi intrarea în luptă neîntârziat a Armatei 1. Marile unităţi din subordine au fost dislocate cu promptitudine, trecând din mers la acţiune. La 24 iulie/6 august i-a ordonat generalului Eremia Grigorescu, comandantul Corpului 6 armată, să se deplaseze de urgenţă la Tecuci, să ia legătura cu Corpul 7 Armată rus şi să sprijine cu Divizia 5 Infanterie, Divizia 34 Infanterie rusă, greu încercată de inamic. Alte noi unităţi au fost trimise la vest de Siret, creându-se un front solid între râu şi calea ferată Focşani – Mărăşeşti – Adjud. Germanii pierduseră ocazia de a captura prin surprindere podurile de peste Siret şi de a executa manevra de învăluire a flancului stâng al Armatei a 4-a ruse.

În cadrul acţiunilor militare de apărare de la Mărăşeşti, comandantul Armatei a 4-a ruse, generalul Ragoza, a ordonat retragerea trupelor proprii din sectorul Văii Şuşiţei, fapt ce a determinat accentuarea disensiunilor dintre comandamentele român şi rus. Ca să evite dezlănţuirea patimilor de ambele părţi – raporturile militare româno-ruse fiind deosebit de încordate – Marele Cartier General român, în frunte cu generalul C. Prezan, a încredinţat, la 30 iulie/12 august 1917, comanda Armatei 1 române generalului Eremia Grigorescu, generalul Constantin Christescu revenind la Marele Cartier General.

Generalul Constantin Christescu a preluat conducerea Marelui Stat Major în perioada preliminariilor Păcii de la Bucureşti (24 aprilie/7 mai 1918), încheiată între România şi Puterile Centrale, după ieşirea Rusiei Sovietice din război. Misiunea sa a fost foarte dificilă. În primul rând, îi revenea sarcina de a redimensiona forţele armate în cadrul restrâns impus de vremelnicii învingători (demobilizarea întregii armate şi revenirea la cadrul de pace, reducerea efectivelor, predarea armamentului şi muniţiilor etc.), cu observaţia că anumite capacităţi de luptă trebuia păstrate pentru apărarea fruntariilor şi a unor înfăptuiri istorice, precum Unirea Basarabiei cu România (martie 1918). În acelaşi timp, se impunea pregătirea documentelor de stat major şi a oştirii în perspectiva reluării operaţiilor împotriva Puterilor Centrale, în momentul considerat oportun de conducerea naţională.

Marele Stat Major, coordonat de generalul C. Christescu, a folosit numeroase stratageme pentru a înşela vigilenţa Puterilor Centrale. Această atitudine nu a trecut neobservată de germani, generalul E. Ludendorff, adjunct al şefului Marelui Cartier General german, fiind convins că România se pregăteşte „pentru momentul potrivit pentru a intra iarăşi în război împotriva noastră". În toamna anului 1918, alături de viitorul mareşal I. Antonescu, generalul C. Christescu a lucrat la elaborarea planului de reintrare a Armatei române în războiul împotriva Puterilor Centrale (anterior coordonase apărarea militară a actului Unirii Basarabiei cu Ţara). Planul de mobilizare aprobat de şeful Marelui Stat Major preconiza crearea a două mari grupări de forţe armate, prin chemarea la arme în două etape: în prima etapă, marile unităţi cu efective aproximativ complete (diviziile 6, 7, 8, 13, 14 Infanterie, 9, 10 Infanterie şi 2 Cavalerie din Basarabia, precum şi 1, 2 Vânători); în etapa a doua – alte opt divizii dislocate la pace în teritoriul ocupat.

Pentru respingerea unei posibile agresiuni şi reintrarea în război, marile unităţi au fost dispuse astfel: Corpul 5 în Basarabia, Armata de Prut (patru divizii) între Bârlad şi Prut şi Armata de Siret (patru divizii) în zona Paşcani, Roman, Bacău, Oneşti. La 22 octombrie/4 noiembrie 1918, Marele Stat Major a stabilit legătura cu forţele aliate din Balcani, iar la 27 octombrie/9 noiembrie România a reluat armele împotriva Puterilor Centrale. A doua mobilizare a Armatei române a fost pregătită de generalul Constantin Christescu, realizarea ei concretă trecând ulterior în grija Marelui Cartier General, condus de generalul Constantin Prezan şi de locotenent-colonelul I. Antonescu. În răspunderea acestui organism au căzut şi atribuţiile de conducere militară superioară.

Rolul generalului Constantin Christescu în 1919 a fost important pe linie organizatorică şi logistică, el nedeţinând o comandă militară în campania împotriva Ungariei.

La începutul anului 1920, generalul Constantin Christescu a fost chemat din nou la conducerea Marelui Stat Major, cu misiunea de a coordona procesul de reaşezare a sistemului militar naţional pe temelii noi, în concordanţă cu cele mai noi deschideri în arta războiului operate pe plan naţional şi european. Era o certă recunoaştere a priceperii sale în materie de organizare, analiză de stat major şi îndrumare a complexelor forme ale pregătirii de luptă. Între măsurile adoptate cu aportul său se înscriu: demobilizarea armatei şi trecerea ei la cadrul de pace (1920); elaborarea de noi orientări în pregătirea de luptă, teoria şi practica regulamentară; pregătirea unor acte normative şi prevederi constituţionale (în preliminariile promulgării Constituţiei din 1923 şi a Legii de organizare a puterii armate din 1924); crearea structurii organizatorice a oştirii, bazată pe trei inspectorate generale de armată (la război trei comandamente de armată), şapte corpuri teritoriale; reorganizarea Ministerului de Război şi a Marelui Stat Major; pregătirea noilor planuri de război, de mobilizare şi a noilor reglementări de recrutare şi instrucţie; constituirea Consiliului Superior al Armatei (conducerea, pregătirea de luptă, organizarea şi conducerea operativă a armatei) şi a Consiliului Superior al Apărării Ţării în anii 1919 şi 1924; reorganizarea infanteriei, artileriei, cavaleriei, aviaţiei şi marinei; înfiinţarea marilor unităţi de vânători de munte, a Comandamentului Trupelor de Comunicaţii, Direcţiei 11 Tehnice, Comitetului Tehnic al Materialelor de Război (1919, 1920), a Inspectoratului Tehnic al Cavaleriei, a primului batalion de tancuri, sporirea numărului unităţilor de pionieri (câte un regiment la fiecare corp de armată); încheierea alianţelor defensive cu Polonia (3 martie 1921), Cehoslovacia (22 aprilie 1921) şi Iugoslavia (7 iunie 1921). Deosebit de importantă a fost activitatea depusă la Marele Stat Major după 1920 pentru elaborarea proiectelor şi ipotezelor de apărare a României Mari. Documentele pregătite de generalul C. Christescu între 1920 şi

- continuare în pagina 14 -

- urmare din pagina 13 -

1923 vor fi luate ca elemente de referință în toată perioada interbelică.

Generalul Constantin Christescu a fost inițiatorul reînființării revistei *România Militară* în anul 1920 și președintele comitetului revistei între anii 1920 și 1923, punând bazele vieții sale materiale și spirituale.

S-a remarcat ca un valoros cugetător și creator în arta și știința strategiei militare românești.

Organizator al armatei în război și atunci când se redefinea potențialul de apărare imediat după făurirea României Mari, generalul Constantin Christescu și-a confundat opera și viața – curmată în noaptea de 8/9 mai 1923, la vârsta de 57 de ani – cu destinul oștirii naționale, în cea mai glorioasă epocă a istoriei noastre militare moderne. Istoria a făcut ca acest mare și, în același timp, modest om, argeșean de origine, să se numere – împreună cu mareșalii C. Prezan, Al. Averescu, I. Antonescu – printre marile personalități care au condus destinele Armatei române.

1. Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Istorice *General Radu Rosetti* Pitești, fond Memorii Bătrâni, generali, lit. C, dosarul 5

2. Șefii Marelui Stat Major român (1859-2000).

Țărani argeșeni în Armata Română

- continuare din numărul trecut -

Și am uitat să menționez scrisul caligrafic excepțional pe care-l avea Mircea Dumitru și care, cred, l-a salvat după ce a fost scos din armată, pentru „vina" de a lupta și în est, găsindu-și de lucru ca funcționar prin diverse birouri și datorită acestui scris.

Stagiul militar și-l începe la 1 aprilie 1935, în Regimentul 6 Artilerie, obținând succesiv gradele de fruntaș, caporal și sergent. Foaia matricolă 283/1935 a Regimentului 6 Artilerie menționează după primul an de serviciu militar:

Aptitudini fizice:

Bun alergător	- Da
Bun aruncător grenade	- Da
Bun apreciator distanțe	- Da
Cum încalecă (bine, mediocru, slab)	- Bine

Aptitudini militare:

Curajos	- Da
Energic	- Da
Fricos	- Nu
Inițiativă	- Are

Specialitatea pentru care a fost pregătit:

Principală	- ochitor
Secundară	- servant
Rezultate obținute	- bune

Era prima dată când plecase de acasă într-un sistem de educație, în care s-a străduit să facă cât mai bine ceea ce era învățat. La posibilitățile materiale modeste ale familiei - și de aici și propria ștachetă socială la care aspira, tot modestă - a considerat că Școala de Subofițeri de Artilerie este un vis realizabil, drept care face cerere la comandantul Regimentului 6 Artierie pentru aprobarea înscrierii la examenul de admitere în Școala de Subofițeri activi de Artilerie „Mihai Bravu".

Colonelul Grigorie Nicolau, comandantul Regimentului 6 Artilerie, menționează în certificatul eliberat sergentului Mircea R. Dumitru că „merită să facă parte din corpul subofițerilor, întrucât a avut o bună conduită pe tot timpul aflării sale sub drapel și că a servit ca ostaș cu onoare și credință"[1].

Se menționează de asemenea că certificatul s-a dat prin ordinul de zi 208/1936, după propunerea comandantului Bateriei a 3-a și a comandantului Divizionului I și numai după ce s-a examinat foaia de pedepse a solicitatorului, cu înscrisul comandantului Bateriei a 3-a, locotenent N. Ioanid: „N-are nici un fel de pedepse"[2].

Foaia de apreciere a aceluiași comandant menționează la: **aptitudini militare**: disciplinat, conștiincios, ordonat, sănătos și rezistent, aptitudini de instructor. La rubrica **cunoștințe artileristice** se consemnează: „posedă foarte bine cunoștințe artileristice pentru gradul de sergent", iar la rubrica de **cunoștințe generale:** frumoase cunoștințe generale. A luat parte la cursurile de pregătire pentru examenul de la Școala de Subofițeri și a fost bine apreciat"[2].

Din povestirile tatălui meu despre această perioadă - și acum sunt sigură că toate sunt adevărate - îmi amintesc despre concursurile de înot câștigate de el sau de cele de schi. Adesea, când povestea, unchii mei, mai tineri, îl persiflau, cu multă simpatie de altfel, cum că unde a învățat el să înoate și să schieze. Înotul l-a învățat, după propriile mărturisiri, în râul Teleorman, legat cu o frânghie de mijloc și aruncat de băieții mai mari, printre care și fratele său cel mare, Florea, direct în bulboanele apei. Mai târziu l-am văzut eu însămi înotând cel puțin 3/4 de oră în râul Argeș, înainte ca acesta să fie barat. În ceea ce privește talentul de schior, am avut tot timpul în casa părintească dovada, și anume un ceas deșteptător câștigat de tata drept premiu II la un concurs de schi organizat de vânătorii de munte la Stâna de Vale, în 1940. Ceasul este acum în casa mea și funcționează.

Până la plecarea pe front la 22 iulie 1942, viața militară l-a purtat departe de casă, în județul Hunedoara, la Unitatea militară din Brad.

Tot Primăria din Brad îi eliberează și extrasul din Registrul stării civile pentru căsătoriți, pe anul 1941, când s-a însoțit pe viață tot cu o argeșeancă din satul vecin, Deagu, Florica Oprescu. Peste un an pleca pe front.

Conform statisticilor, de la 22 iunie 1941 și până la 23 august 1944, România și armata sa au avut o importantă contribuție în susținerea războiului la flancul de sud al frontului germano-sovietic, situându-se pe locul doi, după Germania, în ceea ce privește valoarea efortului militar. La operațiunile militare au participat două armate române (3 și 4), cu 10 corpuri de armată (corpurile 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11 armată, Corpul de munte și Corpul de cavalerie), 35 de divizii (diviziile 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 18, 20, 21, 24, 35 infanterie, 1 gardă, 1 grăniceri, 1 blindată, 1, 2, 3 munte 1, 5, 6, 7, 8, 9 cavalerie, 1 și 3 pază), două brigăzi de fortificații (1 și 2), patru comandamente de munte (101, 102, 103 și 104) și un comandament de infanterie (110). Trupelor terestre li s-au adăugat forțele aeronautice și cele ale marinei militare[3].

- continuare în pagina 15 -

- urmare din pagina 14 -

În noiembrie 1942, din totalul de 1 437 657 militari mobilizați, la est de Nistru se aflau 463 395 (32%), din care pe front 380 103 (165 512 la Cotul Donului, 82 183 în Stepa Calmucă, 65 681 în Ucraina, la est de Bug)[4]. Unul dintre ei era plutonierul Mircea R. Dumitru, tatăl meu.

Și iarăși trebuie să spun că nu eram la școală când auzisem de Odesa, de Crimeea, de Caucaz, de Don, Nistru, Tisa, Debretzin, Cehoslovacia etc., denumiri geografice frecvente în amintirile lui.

Acum regret că nu ascultam cu toată atenția, derutată și eu puțin de valul de persiflări din jur, transformat în motiv de veselie, mai mult ca un scut de apărare, decât ca batjocură propriu-zisă, împotriva spaimei pe care a provocat-o dintotdeauna cuvântul război.

În campania din Est armata română a acționat în conformitate cu concepția germană, fiind încadrată în dispozitivul de luptă german, fără a avea posibilități prea mari de inițiativă sau de manevră[5].

Subordonat disciplinat și cu mare respect pentru superiori, plutonierul Mircea Dumitru a luptat cu toată convingerea pentru refacerea integrității teritoriale, pentru readucerea la trupul țării a Basarabiei și a Bucovinei. Și el, ca toți cei 21 824 subofițeri mobilizați pe front și ca toată armata română, a crezut în vorbele lui Ion Antonescu, în care se arăta că acțiunea românească viza să readucă la trupul patriei „glia străbună a Basarabiei și codrii voievodali ai Bucovinei"[6].

Pentru onoarea și credința sa a fost răsplătit cu o serie de decorații:

- Centenarul Regele Carol I - 1940
- Medalia Serviciul Credincios - clasa a III-a
- Crucea Serviciul Credincios - clasa a II-a
- Medalia Serviciul Credincios - clasa a II-a

Pesemne ușor derutat, dar cu aceeași bună-credință, și-a făcut datoria și pe frontul de vest, după 23 august 1944 până la 12 mai 1945, când s-a întors acasă, din moment ce o nouă medalie se adaugă celorlalte:

- medalia sovietică „Victoria contra fascismului", cu brevet nr. P.O. 97913.

După terminarea războiului și întoarcerea acasă, unde deja îl aștepta o fetiță de 2 ani, sora mea, în loc de viața tihnită, meritată, au început grijile mari. Cauza principală a grijilor mari ale familiei mele, ca și a atâtor altele, a fost epurarea din armata română, în urma căreia tatăl meu a rămas o vreme fără serviciu.

După ce în cei trei ani de participare la război armata își dovedise pregătirea profesională pe câmpul de luptă, după 23 august 1944, „în condițiile regimului dur de armistițiu impus de sovietici și ale politicii promovate de partidul comunist susținut de Moscova, de penetrare și în domeniul militar, corpul de comandă al armatei a înregistrat o adevărată tragedie, mulți generali și ofițeri superiori, în special, fiind înlăturați din oștire, acuzați de a fi reacționari, de a fi participat la dezastrul țării și al oștirii"[7].

Procesul de eliminare a cadrelor s-a obținut „atât prin măsuri aparent legale - reduceri de efective impuse de desființările de unități și mari unități, prin crearea *cadrului disponibil* și trecerea, ulterioară, în rezervă și în retragere, cu precădere, a ofițerilor care nu agreau regimul impus de sovietici la 6 martie 1945 - cât și prin măsuri categoric ilegale - arestări și întemnițări"[8].

Principalul motiv extraprofesional invocat în epurările făcute după 1945 l-au constituit participarea la operațiile militare desfășurate în perioada 1941-1944 pe teritoriul Uniunii Sovietice și comportarea necorespunzătoare față de prizonieri, partizani și populația civilă. Un alt pretext pentru epurare a fost „importantul număr de cadre active ce depășesc nevoile de încadrare", așa cum aprecia generalul Constantin Vasiliu Rășcanu, ministru de Război în martie 1945. În 19 martie 1945, prin Legea nr. 186, se hotărăște trecerea din oficiu în rezervă a personalului activ al armatei care prisosește peste nevoile de încadrare. În vara anului 1946 a fost adoptată altă lege, nr. 433, pentru crearea cadrului disponibil al armatei[9]. Au fost epurați astfel mii de ofițeri activi, subofițeri și maiștri militari, pe criterii extraprofesionale.

Plutonierul Mircea Dumitru a schimbat câțiva ani buni mai multe slujbe de conțopist, unde, repet, de mare folos i-a fost scrisul corect, lizibil și foarte caligrafic. Când lucrurile s-au mai liniștit puțin, ajutat și de câțiva foști colegi, s-a angajat ca civil în cadrul Comisariatului Militar Argeș, pe postul de referent tehnic, și de aici s-a și pensionat, la limită de vârstă, în septembrie 1973.

Nu cred însă să fi înțeles vreodată cu ce a greșit participând pe frontul de est, ca și pe cel de vest, ca simplu executant al ordinelor primite, fără să încalce cu nimic legile onoarei militare, nici în timp de pace, nici în timp de război.

Și chiar dacă a încercat să înțeleagă conjuncturile politice, n-a acceptat niciodată ideea de vinovăție, considerând tot timpul că și-a făcut datoria, riscându-și viața și interesele de familie pentru țară. N-a regretat niciodată nimic din această perioadă de viață, fiind împăcat cu gândul că a făcut ceea ce a trebuit. Era, poate, doar ușor debusolat când vedea în jurul său oameni care stătuseră la adăpost fără nici o scuză, în timp de război, iar acum ocupau funcții care le dădeau drepturi nemeritate.

I-am simțit totdeauna disprețul față de ei, manifestat în vorbe, în atitudine, iar uneori, într-o greață totală și atunci, prefera să se închidă în sine decât să mai discute ce cei disprețuiți.

Aș mai spune numai că, după 1990, suplimentarea pensiei pentru limită de vârstă printr-o pensie militară și o pensie de veteran de război, care de altfel însumate făceau cât un salariu mediu pe economie, i-au dat o oarecare mulțumire, socotind că a primit în sfârșit o recompensă ceva mai palpabilă pentru toți anii grei.

Cam acesta a fost tatăl meu, în nu prea multe vorbe. Am simțit nevoia să-l evoc tocmai pentru cinstea lui, pentru simplitatea lui, pentru modestia lui și mai ales pentru extraordinarul simț al datoriei care se manifesta în toate: față de țară, față de moștenirea părinților, față de serviciu, față de familie etc.

Armata țării a avut mereu nevoie de conducători speciali, dar fără oameni simpli, isteți și de bună-credință, acești conducători n-ar fi putut și n-ar putea face nimic.

Prof. *ELENA ROTARU,* Muzeul Județean Argeș

1 Arhiva personală.

2 idem.

3 Alexandru Duțu, *La Est și la Vest: armata română în al doilea război mondial,* în „Dosarele istoriei", an. VII, nr. 5(69), 2002, pag. 40.

4 *Ibidem.*

5 Alex. Duțu, *Între Scylla și Charibda roșie (1941-1944),* în „Dosarele istoriei", an. VII, nr. 5(69), 2002, pag. 40.

6 *Ibidem.*

7 Alex. Duțu, *Epurarea, ghilotina politică,* din lucrarea *Sub povara armistițiului,* în „Dosarele istoriei", an. VII, nr. 9(73), 2002, pag. 38.

8 *Ibidem.*

9 *Ibidem.*

CONSTITUȚIA DIN 1866

Contextul politic intern; de la domn pământean la prinț străin

În pofida istoricei sale opere reformatoare, detronarea lui Alexandru Ioan Cuza nu a reprezentat o surpriză, dar acest lucru a neliniștit puterile garante, care se văd puse în fața unui nou fapt împlinit al românilor.

Politicienii români încearcă să obțină acordul tacit al lui Napoleon al III-lea în legătură cu prințul străin. Astfel, pe lângă Ion Bălăceanu, la Paris acționează și I.C. Brătianu. Demersurile lor se dovedesc rodnice: la 25 martie 1866 ei comunică în țară numele noului candidat la tronul României, principele german Carol de Hohenzollern-Sigmaringen.

La 2/14 aprilie 1866 s-a organizat un plebiscit prin care poporul s-a pronunțat favorabil aducerii prințului străin, cu 685.965 voturi pentru și 224 contrare.

La 16 aprilie 1866 prințul comunica tatălui său „hotărârea nestrămutată de a primi coroana României". La 10 mai 1866, nou-aleșii în forul legislativ al țării „proclamau solemn și pentru ultima oară voința nestrămutată a României de a rămâne nedespărțită, având în frunte pe Carol I din dinastia de Hohenzollern-Sigmaringen".

După Te-deum, Carol I, însoțit de mitropolitul primat, Guvern și trei locotenenți domnești, depune jurământul.

Prima Constituție internă românească: geneza, principii, sistem electoral

Adunarea Constituantă a început dezbaterile pentru adoptarea unei noi legi fundamentale a statului. Guvernul constituit de prinț avea în componență atât conservatori, cât și liberali, iar neînțelegerile ajungeau până la prinț. La **16 iunie 1866** Carol I s-a pronunțat pentru menținerea Senatului. Când i s-a oferit doar un drept de veto condiționat, Carol a cerut unul absolut (8 iulie).

Prima Constituție internă românească a fost adoptată de Adunare la 11 iunie 1866 și promulgată de Carol la 1/13 iulie 1866.

Ea a constituit baza juridica a instaurării regimului monarhiei constitutionale. Având drept model Constituția belgiană, proclama o serie de principii impuse de revoluția franceză: *libertățile și drepturile fundamentale ale cetățeanului, suveranitatea națională, separarea puterilor în stat, responsabilitatea miniștrilor,* făcând un pas mai departe pe drumul modernizării principalelor instituții. Constituția a fost structurată pe opt titluri împărțite pe capitole și acestea în secțiuni. Conținutul se referea la:

- Teritoriul României;
- Drepturile românilor;
- Puterile în stat;
- Reprezentanța națională;
- Prerogativele domnului și ale miniștrilor;
- Celelalte puteri în stat.

Prerogativele domnului erau largi:

1. convoacă armata, dizolvă Adunarea Deputaților și Senatul;
2. inițiază orice proiect de lege;
3. numește, revocă miniștri, confirmă în toate funcțiile publice, este capul puterii armate, conferă grade militare;
4. deși puterea judecătorească e încredințată judecătorilor, iar instanța cea mai înaltă e Curtea de Casație, toate hotărârile tribunalelor se execută în numele domnului;
5. tot lui îi aparțin amnistia, grațierea, dreptul de a declara război, de a încheia tratate și convenții, de a conferi decorații, de a bate monedă.

Constituția avea la bază principiul potrivit căruia „suveranul domnește, dar nu guvernează". În acest spirit, art. 92 prevedea: „Persoana regelui este neviolabilă. Miniștrii lui sunt răspunzători. Nici un act al regelui nu poate avea tărie dacă nu va fi contrasemnat de un ministru".

Art. 7 condiționa cetățenia română de apartenența la creștinism. România - pentru *prima dată* numită astfel oficial – era un regat constituțional ereditar. Astfel, art. 82 preciza: „Puterile constituționale ale domnului sunt ereditare în linie coborâtoare directă și legitimă din bărbat în bărbat prin ordinul de primogenitură și cu excluderea perpetuă a femeilor".

Reprezentanța națională cuprindea două adunări: *Camera și Senatul.* **Prerogativele Camerei** erau:

- dreptul de autoconducere;
- răspunsul la mesajul tronului;
- legiferare, interpelare;
- dezbaterea și adoptarea bugetului.

Constituția mai prevedea dreptul la azil politic, libertatea aproape absolută a cuvântului scris; proprietatea era declarată sacră și inviolabilă; era completată cu o lege electorală. În litera ei, Constituția de la 1866 a fost printre cele mai avansate din Europa acelor ani, oferind o bază temeinică pentru dezvoltarea democratică a statului român.

De asemenea, se cuvine subliniat că România era primul stat constituțional liberal din sud-estul Europei, oferind un exemplu demn de urmat de popoarele aflate în această arie geografică.

O semnificație deosebită a avut faptul că legea fundamentală a fost promulgată fără aprobarea Puterilor Garante, nu menționa dependența față de Imperiul Otoman, ceea ce vădește limpede aspirația spre independență a națiunii române.

LENUȚA STANCIU,
director, Centrul de Cultură *Brătianu*

1. M. Constantinescu, C. Daicoviciu, Ștefan Pascu, *Istoria României*, ediția a II-a , Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971;
2. C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi* , Editura *Albatros*, București, 1975;
3. Ioan Scurtu, *Monarhia în România, 1866-1947*, Editura *Danubius*, București, 1991.

CONSTITUȚIA DIN 1923

Contextul intern

Între anii 1918 și 1940, în România s-au succedat 38 de guverne, perioadele de stabilitate alternând cu cele de instabilitate pe plan politic. S-a căutat asigurarea unei structuri instituționale adecvate noilor cerințe ale progresului. În 1917 s-au modificat art. 57 și 67 din Constituția de la 1866, deschizându-se calea unei reforme electorale; în 1918 (16 decembrie) s-a prevăzut votul universal, direct și secret; a fost înlăturată rotativa guvernamentală; în 1920 s-a efectuat unificarea monetară; un interes deosebit a fost acordat în această perioadă realizării reformei agrare (1921), care a asigurat redistribuirea proprietății agrare în favoarea țărănimii.

Prevederile Constituției din 1923

Acceptând să se încoroneze sub Guvernul Ion I.C. Brătianu, regele Ferdinand dovedea că era hotărât să mențină Partidul Național Liberal la putere. Încurajat de atitudinea lui Ferdinand, Guvernul a hotărât să pună în dezbaterea Corpurilor Legiuitoare proiectul noii Constituții.

Proiectul a fost aprobat de Adunarea Deputaților la 26 martie 1923 și de Senat la 27 martie. În ziua următoare regele a semnat decretul de promulgare a noii Constituții, iar la 29 martie 1923 a apărut în Monitorul Oficial, în ciuda faptului că opoziția adresase un apel suveranului, rugându-l să nu-și pună semnătura pe *„Constituția liberală"* pe care ei o considerau *„o emanație a concepției absolutiste a puterii executive"*.

Această Constituție a fost cel mai important act legislativ din perioada amintită, stând la baza dezvoltării țării până în 1938. După 23 august 1944 a fost repusă parțial în vigoare.

Prevederile noii legi fundamentale:

- Caracterul național unitar al statului român;
- Egalitatea tuturor în fața legii;
- Libertatea presei și a întrunirilor;
- Dreptul la muncă, asociere, învățătură;
- Proprietatea particulară era garantată de stat;
- Statul avea drept de expropriere în caz de „utilitate publică";
- Naționalizarea bogățiilor subsolului;
- Votul universal (cu limitele prevăzute în decretul din decembrie 1918);
- Învățământul primar era obligatoriu;
- Separarea puterilor în stat:

1. puterea legislativă – Parlamentul format din Adunarea Deputaților și Senat;
2. puterea executivă - regele și Guvernul;
3. puterea judecătorească – revenea Înaltei Curți de Casație.

Art. 33 și 43 din Constituție au prevăzut că *„puterea emană de la națiune și că membrii Parlamentului reprezintă națiunea"*.

Monarhia în România a avut un rol tradițional, îmbrăcând formă constituțională (prerogativele sale fiind stabilite prin Constituția din 1923).

Regele exercită puterea executivă (în raport cu statutul Casei Regale și noua Constituție):

- numea și revoca miniștri;
- sancționa legile;
- executa dreptul de grațiere;
- era șeful forțelor armate, conferea decorații;
- avea dreptul de a încheia acorduri și de a bate monedă;
- orice act al suveranului trebuia contrasemnat de ministrul de resort.

În această perioadă, Partidul Național Liberal și familia Brătianu (Ionel, Dinu și Vintilă) au dezvoltat teoria liberalismului politic – burghezia juca rolul de conducere, iar societatea urma să se organizeze pe baza „armoniei și echilibrului" social.

Ținând seama de importanța acestei „familii dinastice", perioada marilor reforme de după Unirea Țărilor Române, 1922-1928, s-a numit „decada brătienistă".

LENUȚA STANCIU,
director, Centrul de Cultură *Brătianu*

Primul rege constituțional: Carol I

Părintele Constituției moderne (democratice): Ferdinand

Pitești - însemne ale istoriei Cetății

DIN UITARE SPRE AMINTIRE

Monumentul Eroilor de la 1877-1878

■ Prof. *OCTAVIAN UNGUREANU*

S-au adunat 106 ani de la ridicarea Monumentului Independenței Naționale din Pitești, eveniment petrecut în duminica de 1 octombrie 1906. Inițiativa de lăudabilă însemnătate în spiritualitatea argeșeană și națională a fost pornită, cu sprijinul Primăriei orașului Pitești, de către Asociația Veteranilor Grade Inferioare de la 1877-1878, în fruntea căreia se afla președintele Gheorghe Drăghiescu, originar din Tismana (Pocruia) - Gorj. Asociația edita și gazeta *Coroana de oțel*, care susținea cu frumoase relatări această înfăptuire și al cărei redactor responsabil și susținător financiar era tot Gheorghe Drăghiescu. Piteștenii au răspuns cu entuziasm apelurilor la contribuția bănească, prin subscripție obștească.

Creație de apreciată valoare artistică, monumentul a fost realizat de sculptorul Dimitrie Pavelescu-Dimo din Calafat, după proiectul arhitectului Ion D. Traianescu. Soclul din marmură albă, cu vulturul carpatin în vârf, are fixate pe cele patru laturi plăcile memoriale, tot din marmură, cu numele eroilor căzuți la Rahova și la Moara lui Hagi Omer-Bei, în număr de 43, începând cu maiorul Dimitrie Giurescu, cu mențiunea și a localităților din care au fost mobilizați sau primiți ca voluntari: Argeș, Muscel, Dolj, Dâmbovița, Suceava, Ilfov și Mehedinți.

Amplasat inițial la intersecția străzii Craiovei cu bulevardul Elisabeta (ulterior bulevardul Republicii), a fost demontat în 1949 și reclădit în 1970, la împreunarea străzilor Crinului și Grivița, la Fântână. În partea dinspre est, aproape de vultur, cu aripile deschise și privirea spre îndepărtatele zări, s-a dăltuit următorul text: *Glorie eroilor din Regimentul 4 Dorobanți - Argeș căzuți în Războiul pentru Independența României - 1877-1878.*

Pornirea lucrărilor de înălțare a Monumentului Eroilor de la 1877-1878 era anunțată prin *Publicația* din 29 septembrie 1906:

Primăria urbei Pitești

Iubiți cetățeni, Duminică 1 Octombrie a.c. se va pune piatra fundamentală a Monumentului Independenței, ce se ridică în acest oraș pe bulevardul Elisabeta, la punctul de întâlnire cu strada Craiovei, în cinstea Eroilor căzuți în Războiul 1877-1878, la care vor participa autoritățile civile și militare. Serbarea aceasta, având scop național, am vrea a vă ruga să binevoiți a lua parte și dumneavoastră la dânsa, în număr cât se poate mai mare, pentru a i se da importanța cuvenită.

Primar Al.M. Vestinian
Secretar I. Vulpescu
Nr. 355, 1906, sept. 29

Sculptorul Dimitrie Pavelescu-Dimo s-a născut în 1870, în 19 iulie, la Calafat, ca fiu de comerciant grec, rudă cu Theodor Aman. De la bunicul său, Pavel, moștenește patronimicul Pavelescu. A fost elevul sculptorului Ion Georgescu, profesor și director la Academia de Arte Frumoase din București. S-a afirmat repede, așa încât în 1913 i se încredințează realizarea monumentului. *Asta-i muzica ce-mi place*, salutul domnitorului Carol I (domnitor și rege, 1866-1881, 1914) celei dintâi lovituri de tun peste Dunăre, ca semnal de cucerire a Neatârnării, prin luptă și jertfe. Monumentul a fost turnat în bronz la Florența și ridicat pe un soclu în formă de stâncă, cu tun și tunari și domnitorul cu chipiul ridicat, alături de suveran aflându-se înalte personalități politice și militare. Această operă de artă, simbolizând libertatea definitivă a României, a fost demolată din fața Parcului *Romanescu* din Craiova și topită în furnale de armatele sovietice aflate în Craiova după 23 august 1944. S-a păstrat macheta de către arheologul craiovean C.S. Nicolaescu-Plopșor.

Monumentele și alte sculpturi ale lui D. Pavelescu-Dimo sunt răspândite în toată țara: la Târgoviște, bustul lui Grigore Alexandrescu, la Brăila, al împăratului Traian, la București, ale lui Nicu Filipescu și Al. Marghiloman și ale altor personalități politice și artistice.

ALEGERILE DIN 19 NOIEMBRIE 1946 - UN FALS ISTORIC

■ Prof. *IONEL-CLAUDIU DUMITRESCU*, Colegiul Național *Alexandru Odobescu*

Regimul comunist a fost instaurat la 6 martie 1945 în urma demonstrației de forță militară inițiate de Stalin și perfect regizată de „trimisul în misiune" A.I. Vîșinski. Renunțarea la pretențiile teritoriale asupra Maramureșului din partea Uniunii Sovietice și recunoașterea drepturilor României asupra părții din Transilvania răpite prin Dictatul de la Viena (30 august 1940) n-au adus Guvernului Groza o confirmare a legitimității puterii. Aceasta era necesară într-o primă fază pentru a limita posibilele revolte pe fondul subțierii rândurilor comuniștilor. Mulți dintre noii adepți nu erau de încredere.

Popularitatea guvernanților era extrem de scăzută și pe fondul gravei crize alimentare provocate de condițiile climaterice nefavorabile și de aprovizionarea Uniunii Sovietice. Jandarmii din Muscel constatau că populația suferă din cauza lipsei de grâu și porumb și se impunea de urgență hrănirea oamenilor pentru obținerea de voturi.[1] Aceeași măsură era recomandată și în zona Topoloveni, dublată de o propagandă electorală mai intensă în comunele în care procentul Opoziției era mai accentuat.[2] Experiența electorală din deceniile precedente demonstrase că întotdeauna „cetățeanul este obișnuit să pipăie, nu să audă".[3]

Ofensiva electorală comunistă a fost deosebit de intensă, organizată în stilul sovietic al concentrării pe obiective. Se ștergeau din amintirea oamenilor ideile burgheze, învechite. Directorii de școli, cămine culturale și biblioteci aveau ordin să distrugă literatura interzisă.[4] Organizațiile locale ale B.P.D. aveau obligația ca până la 15 septembrie să contribuie hotărât la ștergerea din listele electorale a celor considerați „nedemni".[5] Erau vizați în mod deosebit formatorii de opinie și liderii cunoscuți ai Opoziției. Mașina de propagandă a regimului a încercat să inoculeze rapid maselor ideea că nu se poate trăi fără „măsurile progresiste". Formula era „Guvernul democratic de sub președinția d-lui Petru Groza, care are la bază toate năzuințele poporului român, este singurul care le va realiza și în viitor".[6]

Dar aceste măsuri erau prea blânde în viziunea autorităților de la București. Campania electorală a fost presărată cu bătăi, arestări și asasinate. Comuniștii erau sprijiniți de forțele represive ale statului și de voluntarii din diviziile formate în Uniunea Sovietică. Teroarea a fost generalizată la nivelul întregii țări și multe familii au fost îndoliate în dorința aducerii de noi idoli politici.[7]

Obiceiul a fost însă mult mai puternic. Partidele istorice (P.N.Ț. – Maniu și P.N.L. – Brătianu) au atras voturile alegătorilor, dar a contat numai modul în care s-a efectuat totalul buletinelor de vot. Acolo unde s-a urmărit operațiunea de numărare a câștigat Opoziția țărănistă, dar în rest scorul era net favorabil Blocului.[8] S-a procedat și la introducerea mai multor buletine ștampilate în prealabil, dar comuniștii au folosit o cerneală deosebită față de cea din secțiile de votare.[9] A fost mai simplu să se comunice rezultatele convenabile regimului sau să se inverseze procentele obținute. „Scopul scuză metodele."

Județul Argeș nu putea să facă excepție de la regulă. B.P.D. a obținut 97.541 de voturi (77,8%), iar Opoziției i s-a lăsat un procent infim (16,25%).[10] Nu putea să trimită nici un deputat. Era redusă la tăcere din punct de vedere politic. Rezultatul era imposibil de atins, deoarece erau comune în care nu existau comuniști. Opoziția era bine reprezentată în toate localitățile și rapoartele autorităților confirmau situația gravă. La Costești s-au întâmplat fenomene electorale ciudate. Social-democrații aveau 39 de adepți, dar în final nu s-a primit nici un vot în tot județul Argeș.[11] Opoziția putea să fie sigură pe voturile a 487 de alegători (33,2%),[12] dar în cele din urmă tot oamenii Guvernului au obținut succesul comandat. După calculele reprezentantului S.U.A. în România, Roy Melbourne, Guvernul Groza n-ar fi strâns nici 10% din opțiunile electoratului.[13]

Alegerile din 19 noiembrie 1946 au rămas în istorie ca un exemplu de falsificare generală a rezultatelor și au indicat clar drumul României pentru 43 de ani. Libertatea de opinie și de exprimare a dispărut în spatele lozincilor repetate obsesiv. Regimul comunist n-a putut să rămână veșnic, pentru că lumea liberă, capitalistă, s-a menținut și chiar a prosperat.

Dacă se reține ceva din lecțiile oferite de istorie, atunci omenirea ar trebui să caute forme mai eficiente de guvernare și să renunțe la pofta obsesivă pentru bani și putere.

---

1 Arhivele Naționale, Direcția Județeană Argeș, fond Legiunea de Jandarmi Muscel, dosarul nr. 22/1946-1947, f. 333
2 *Ibidem*, f. 341
3 *Ibidem*, f. 318
4 Arhivele Naționale, Direcția Județeană Argeș, fond Primăria Comunei Costești, dosarul nr. 1/1946, f. 98. Și în unitățile militare s-au luat măsuri asemănătoare
5 *Ibidem*, f. 262
6 *Ibidem*, f. 143
7 Serviciile secrete considerau totuși că partidele de opoziție pot să obțină cel puțin 37% din voturi (*România. Viața politică în documente. 1946*, Arhivele Statului din România, București, 1996, pag. 469)
8 *Ibidem*, pag. 503
9 *Ibidem*, pag. 497
10 *Ibidem*, pag. 504 și 505
11 *Ibidem*
12 Arhivele Naționale, Direcția Județeană Argeș, fond Primăria comunei Costești
13 *România. Viața politică în documente. 1946*, Arhivele Statului din România, București, 1996, pag. 515.

Demn vlăstar al „*dinastiei de Argeş*", cum avea să o numească N. Iorga, Vintilă Brătianu a reprezentat un model aproape perfect a ceea ce înseamnă conştiinciozitate, muncă şi dragoste de ţară.

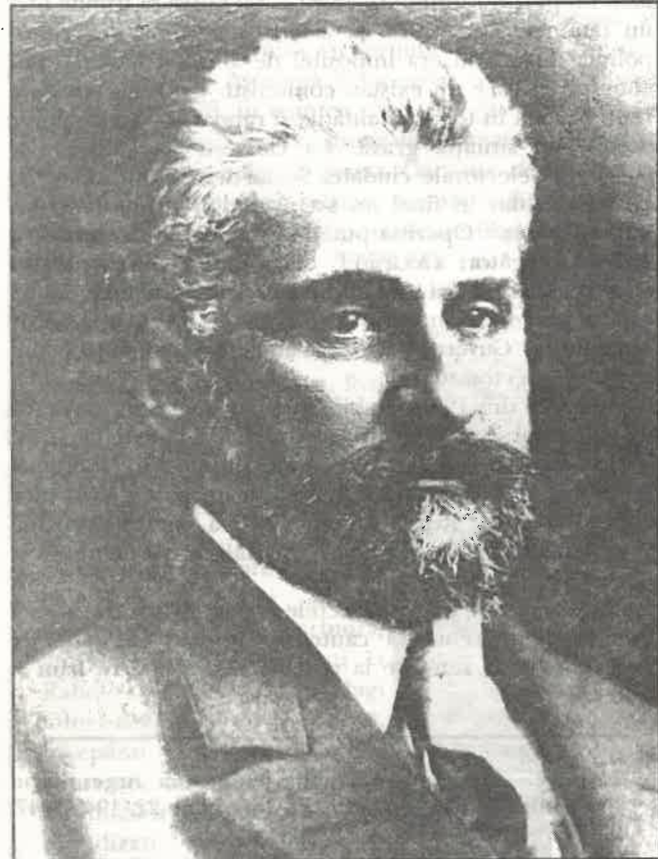
Născut într-o familie de renume, ca fiu al politicianului liberal I.C. Brătianu, la 16 septembrie 1867 (fiind cel mai tânăr dintre băieţii acestuia, după Ionel şi Dinu), Vintilă a crescut într-o atmosferă de pătrunzător spirit naţional, trăind, din interior, momente de înălţătoare simţire patriotică, precum acelea ale declarării şi câştigării independenţei de stat a Principatului România (la vârsta de nouă ani) şi proclamarea Regatului.

Restituiri biografice

VINTILĂ BRĂTIANU, cariera militară

Moto: „*Disciplina este izvorul succesului*"

(Eschil, *Cei şapte împotriva Tebei*)

Nu încape îndoială că asupra conduitei de mai târziu a viitorului om de stat educaţia strictă acordată de I.C. Brătianu a avut o importanţă covârşitoare. După cum stă mărturie şi *Jurnalul* surorii sale, Sabina Cantacuzino, tânărul Vintilă a reuşit de mic, graţie unei coerciţii de ordin sentimental aplicate de tatăl său, să înţeleagă traiectoria ce-i fusese fixată de acesta[1].

Educaţia aleasă dată în familie a fost completată la Colegiul *Sf. Sava* din Bucureşti şi la Şcoala Centrală din Paris,[2] unde-şi uimeşte profesorii prin bogăţia cunoştinţelor şi-şi atrage elogiile comisiei.

În ciuda rezultatelor excepţionale, Vintilă va rămâne, însă, toată viaţa secondantul prinţului familiei Brătianu – Ionel. Atât în cariera militară, cât şi în cea politică, el va fi veşnicul susţinător al fratelui său mai mare, mulţumindu-se, prin modestia ce l-a caracterizat întreaga viaţă, cu gândul că prin acţiunile sale contribuie la propăşirea naţiunii. De aceea, considerăm că o caracterizare a sa, disociată de cea a lui Ionel Brătianu, ar oferi o imagine neclară şi incompletă.

Primii paşi în viaţa militară îi face la vârsta de 18 ani, în cadrul Regimentului 2 Artilerie din Garnizoana Bucureşti, unitate la care fuseseră încadraţi şi ceilalţi doi fraţi ai săi, Constantin Brătianu făcând acest lucru numai cu un an înaintea sa (1 octombrie 1884)[3].

Din istoria acestui regiment, înfiinţat în anul 1868, remarcabile sunt rezultatele operaţiunilor la care a luat parte în cadrul războiului de independenţă, de la 1877-1878, la Plevna, Rahova, Vidin şi Smârdan. Apreciat în chip exemplar pentru jertfa şi activitatea sa remarcabilă, regimentul fusese decorat, la 8 octombrie 1878, cu medalia *Crucea Trecerii Dunării*[4].

Aşadar, profitând de experienţa extraordinară căpătată pe câmpul de luptă şi beneficiind de bravi comandanţi, precum coloneii Alexandru Angelescu, Eraclie Arion şi Ion Perticari, tânărul militar Vintilă Brătianu a putut să-şi sporească şi să-şi consolideze, în mijlocul acestei unităţi reprezentative a armatei române, simţămintele sale de sincer patriotism, pe care cu atâta dragoste i le insuflase ilustrul său părinte.

În perioada ce a urmat încorporării sale, militarul Vintilă Brătianu a urcat scara ierarhică, purtând succesiv gradele de brigadier (1 decembrie 1885) şi sergent (2 februarie 1886)[5].

Sfârşitul stagiului militar coincidea cu o serie de dificultăţi de ordin material apărute în cadrul familiei Brătianu, fapt care-l determină pe Vintilă să ia decizii radicale în ceea ce priveşte viaţa sa, renunţând la continuarea studiilor şi la planurile sale de a deveni arhitect. Decizia fermă şi matură a tânărului Vintilă reiese din însemnările Sabinei Cantacuzino, care cita hotărârea luată de fratele său de a începe viaţa de inginer „*ca să mai dăm şi noi, căci destul a luat*"[6].

Revenind asupra carierei sale militare, remarcăm că, la data de 1 septembrie 1889, Vintilă, trecut la Corpul II Armată, era avansat sublocotenent în rezervă, prin Înaltul Decret Regal nr. 2515.

În ciuda acestui fapt, asemenea fraţilor săi, Vintilă Brătianu nu a urmat calea armelor, optând în continuare pentru cariera inginerească pentru care se instruise. Din anul 1890 acceptă postul de inginer practicant oferit de Compania *Fives Lille*, pentru construirea podului de la Cernavodă, operă aflată sub atenta supraveghere a lui

- continuare în pagina 21 -

- urmare din pagina 20 -

Anghel Saligny. Ulterior va conduce lucrările de construcţii şi la poduri de pe Siret, Argeş şi Vlădeni[7].

În ciuda poziţiei sociale privilegiate, urmând exemplul fraţilor săi, Vintilă nu a încercat să evite periodicele concentrări ce erau impuse ofiţerilor rezervişti, considerând că aceasta era o datorie de onoare a oricărui bun român. Mărturie a faptului că s-a achitat în mod exemplar de această obligaţie stă şi propunerea de înaintare în grad, făcută de comandantul Regimentului 10 Artilerie, lt. col. Zaharescu, din septembrie 1895, care nota: „*Acest ofiţer de rezervă concentrat a.c. a răspuns la chemare şi şi-a urmat serviciul foarte regulat. Are cunoştinţele necesare gradului său şi având sentiment de carieră şi purtându-i mult interes şi având şase ani de vechime sunt de părere a fi înaintat la alegere*"[8].

Aprecierea laudativă a comandantului Regimentului 10 Artilerie privind activitatea sublocotenentului în rezervă Vintilă Brătianu nu este însă singulară, pe aceeaşi linie înscriindu-se şi caracterizarea făcută, în luna octombrie 1895, de colonelul Nartiade, comandantul Corpului 2 Artilerie: „*Bun ofiţer de rezervă. Are cunoştinţele necesare gradului său. Serveşte în mod lăudabil. Echipamentul este totdeauna complet. Menţin* ***cu stăruinţă*** [s.n.] *propunerea de înaintare la alegere*"[9].

Ultima notare, făcută de către inspectorul Artileriei, gen. Popescu, la 1 noiembrie 1895, scoate în evidenţă, pe lângă calităţile militare, şi cunoştinţele tehnice pe care tânărul Vintilă Brătianu le poseda: „*Bun ofiţer de rezervă. Posedă* ***cunoştinţe speciale de inginerie*** [s.n.]. *Merită a fi înaintat la alegere*". Rezultatul succesivelor propuneri este ridicarea la gradul de locotenent a lui Vintilă Brătianu la data de 1 aprilie 1896[10].

Cariera militară rămâne, totuşi, un segment căruia Vintilă Brătianu nu-i va acorda atenţia pe care a arătat-o pentru alte domenii de activitate din viaţa civilă. Pătruns de sentimentul misiunii, el îl va secunda permanent pe Ionel Brătianu, ajutându-l să întărească, în permanenţă, poziţia partidului.

Ultimul moment care îl înfăţişează pe Vintilă drept cadru militar activ al Armatei îl reprezintă campania românească din 1913 contra Bulgariei.

Despre acest episod, elocvent apare tabloul înfăţişat de N. Iorga, profesor la Şcoala de Război, înrolat ca voluntar la Secţia Informaţii în Armata română: „*Întregul acestei «acţiuni» semăna mai mult cu o excursie şi cu o migraţiune, deşi conducerea supremă era încredinţată unui om de mare merit – generalul Averescu (...)*"[11].

Şi în cadrul acestei acţiuni fraţii Brătianu au fost uniţi, făcând parte din acelaşi corp aflat la dispoziţia generalului Crăiniceanu. Cu privire la efectivele acestei armate, Iorga afirma: „*Generalul Crăiniceanu voise o armată de 800.000 de oameni şi o avea, dar cu chipiurile Liniei de la 1880, găsite în cine ştie ce vechi depozite, şi* ***cu blajinii rezervişti, cărora numai de război nu le ardea***"[12].

Din acest tablou, care înfăţişa o realitate crudă a acelui an, premergător marii conflagraţii mondiale de la începutul secolului, făcea parte şi nou-promovatul în grad căpitanul Vintilă Brătianu, care, asemenea celorlalţi ofiţeri rezervişti români, nu a avut sarcini concrete de îndeplinit, mai ales că „*inamicul*" s-a dovedit a fi aproape inexistent.

Ca şi până atunci, atenţia contemporanilor săi a fost aţintită asupra lui Ionel Brătianu, ajuns în Statul Major al generalului Crăiniceanu, şi nu şi asupra fratelui său Vintilă. Ne apare, aşadar, îndreptăţit comentariul lui Sterie Diamandi privind destinul acestui vlăstar al familiei Brătianu: „*Fără privilegiul naşterii, Vintilă, datorită firii sale, era sortit să lâncezească, să se cufunde în anonimat; erau să rămână neutilizate o energie şi un caracter. Cine şi-ar fi dat osteneala să-l cunoască, să-l preţuiască şi să-l valorifice? De bună seamă că nimeni*"[13].

Intrarea României în primul război mondial, pierderea bătăliei de pe Argeş şi mai apoi a Capitalei, reprezentând momente dureroase pentru întreaga naţiune română, aveau să-l găsească pe Vintilă Brătianu la conducerea Ministerului de Război (15 august 1916-10 iulie 1917),[14] funcţie preluată de la fratele său Ionel şi predată, la finele acestei perioade, generalului Constantin Iacovescu.

Rezultatele muncii sale, în calitate de ministru de Război, se vor vedea însă după terminarea mandatului la acest minister, când, graţie acordurilor pe care acesta le încheiase cu statele occidentale, membre ale Antantei, Armata română, echipată şi dotată corespunzător, obţinea strălucitele victorii de la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz. Mai târziu, mulţumită pragmatismului dovedit de Vintilă Brătianu în perioada în care a fost la cârma importantului minister al Războiului, România cunoştea clipe de exaltare naţională când, în data de 1 Decembrie 1918, la Alba-Iulia, se citea *Proclamaţia de Unire* cu *Patria Mamă* a ultimei provincii rămase în afara graniţelor viitoarei Românii Mari, Transilvania, devenită, peste veacuri, sărbătoarea naţională a României.

Prof. *NARCIS GHERGHINA*, Centrul de studii şi de păstrare a arhivelor militare şi istorice *Gen. Radu Rosetti*

1 Sabina Cantacuzino, *Din viaţa familiei I.C. Brătianu*, vol. I, Bucureşti, Ed. *Albatros*, 1993, pag. 93
2 Sterie Diamandi, Galeria oamenilor politici, Ed. *Gesa*, 1991, pag. 146
3 Arhivele Militare Române (în continuare se va cita A.M.R.), fond Direcţia Personal, Memorii bătrâni – căpitani, litera B, nr. crt. 80
4 Cornel Carp, Vasilica Manea, *Repere militare ale biografiei lui Ion I.C. Brătianu*, în *Restituiri*, anul I, nr. 2, martie 2003
5 A.M.R., fond Direcţia Personal, Memorii bătrâni – căpitani, litera B, nr. crt. 80
6 Sabina Cantacuzino, *Din viaţa familiei...*, pag. 179
7 Maria Georgescu, *Şcoala politică a Brătienilor*, în *Dosarele istoriei*, anul IV, martie 2001, pag. 20
8 A.M.R., fond Direcţia Personal, Memorii bătrâni – căpitani, litera B, nr. crt. 80
9 Ibidem
10 Ibidem
11 N. Iorga, *O viaţă de om aşa cum a fost*, Bucureşti, Ed. *Minerva*, 1984, pag. 89
12 Ibidem, pag. 90
13 Sterie Diamandi, *Din galeria...*, pag. 145
14 ***, *Enciclopedia de istorie a României*, Bucureşti, Ed. *Meronia*, 2001, pag. 115.

ASOCIAȚIA „CULTUL EROILOR” - PREOCUPĂRI ȘI SEMNIFICAȚII

■ Col. (r.) *IOAN DOBRESCU*, Asociația Națională *Cultul Eroilor*, Filiala Argeș

În anul de grație 1918, după terminarea primului război mondial, încheiat prin făurirea României Mari, act legitim, năzuit de toți românii, se punea problema recuperării de pe câmpurile de luptă a tuturor celor căzuți la datorie în slujba patriei străbune, dar și a dușmanilor, spre a fi înmormântați creștinește.

Prin preocuparea Patriarhiei Române, a Ministerului de Război, a prefecturilor, primăriilor, școlilor, garnizoanelor, a luat ființă Asociația „Mormintele eroilor”, sub egida căreia au fost strânse osemintele și trupurile celor îngropați în pripă pe oriunde, înhumați apoi în cimitirele militare stabilite pe zone.

În zona Muscel au fost constituite un cimitir mixt la Lerești, în „Țarină”, la Dragoslavele două cimitire, unul la Gura Pravățului și celălalt în spatele bisericii din centru, și unul la Câmpulung (Flămânda), desființat de comuniști, și două microcimitire, unul la Valea Foii, Lerești, satul Voinești, și altul în satul Prislop – Vlădești.

Nenumărați eroi au fost identificați, oasele lor păstrându-se în osuarul Mausoleului Mateiaș și în criptele pereților prevăzute cu plăci de marmură. Aici sunt peste 2500 de eroi, la Dragoslavele peste 500 dintre bravii apărători ai culoarului Câmpulung – Bran și care în toamna anului 1916 la Pravăț – Mateiaș au spus răspicat „Pe aici nu se trece!” și nu s-a trecut, interdicția devenind celebră la Mărăști, Mărășești și Oituz.

În 1923, după ce bravii eroi se odihneau în cimitire, asociația a căpătat un nou nume – „Cultul Eroilor” – având misiunea sacră de a cinsti postum memoria acestora și în fruntea asociației s-a aflat Regina Maria. Chiar dacă acum nu prea acceptăm Monarhia, să nu uităm că cel care a adus independența în fața redutelor turcești în 1877 a fost Carol I, Ferdinand I a făurit România Mare la 1 Decembrie 1918, dând sens luptei primului unificator al țării, Mihai Viteazul.

„Cultul Eroilor” ca asociație patriotică a fost îmbrățișată de toți bunii români, uniți întru cuget și simțire, au realizat monumente, troițe și alte situri eroice sub numele de „Opere comemorative”, printre care mausolee, Arcul de Triumf, Mormântul Eroului Necunoscut. Pe un asemenea monument din 1916-1918 din satul Leicești – Coșești este scris: „Ne-au învățat strămoșii să ne iubim moșia, iar când murim strigăm: Trăiască România!” Ce alt îndemn mai vibrant se poate adresa tinerelor generații?

Din păcate, o dată cu instaurarea comunismului în România, „Cultul Eroilor” este desființată în anul 1948, cu toate că P.C.R. făcea mare vâlvă pe tema eroismului poporului român, dar nimicea simbolurile patriotice, exprimând atunci o idee legată de faptul că o dată cu dispariția proprietății private va dispărea și eroismul, care era dat de apărarea casei și a pământului fiecăruia, după care venea țara. Am fost catalogat ca „rătăcit ideologic”. Ideea este valabilă și astăzi în spiritul proverbului cum că „Mai aproape de trup este cămașa”.

Postdecembrist, printre alte restituiri de facto a fost și reînființarea Asociației „Cultul Eroilor”, cu tradițiile sale patriotice și scumpe poporului român, mândru de virtuțile strămoșești. Astfel, asociația a devenit ce a fost și sperăm să fie și mai mult decât atât.

Reînființarea, sub înaltul patronaj al Patriarhiei și Ministerului Apărării Naționale, cu sprijinul Președinției României, al Parlamentului, Guvernului și al organismelor civice, are drept țel primordial promovarea sentimentului patriotic, al mândriei și onoarei în rândul populației și îndeosebi al tineretului, care trebuie să cunoască virtuțile străbune, să fie demn urmaș al bunilor și străbunilor noștri, cu dragoste fierbinte față de patrie, de libertate, pace, democrație și armonie universală.

Asociația Națională „Cultul Eroilor”, cu sediul în București, are ca președinte un bun român, colonelul (r) Petre Stoica și în consiliu majoritatea demnitarilor și personalităților Statului de Drept, cu filiale în toate județele, în multe orașe și comune, având sprijinul multor oficialități (prefecți, primari, comandanți de garnizoane și de unități militare, veterani de război, cadre militare în rezervă și în retragere) care, prin natura profesiilor lor, pot monitoriza și sprijini acțiunile concrete ale asociației, mai ales cu ocazia sărbătorilor naționale scumpe poporului român.

Asociația pune în centrul preocupărilor filialelor, comitetelor, cercurilor școlare îngrijirea, păstrarea și conservarea, restaurarea operelor comemorative eroice existente, construirea altora, cărți de vizită ale fiecărei localități din România.

Curiozități aviatice

...zona Pearl Harbor era păzită în 7 decembrie 1941 de 107 aparate de vânătoare moderne de tipul P40, variantele B și C. Erau mai mult decât suficiente pentru a înfrunta cele 108 avioane japoneze „Zero” de pe portavioane. Trebuie să se țină cont că o parte din vânătoarea niponă era destinată protecției flotei și nu a participat la raid.

...două avioane Mitsubishi A6M „Zero” au fost doborâte la Pearl Harbor de tirul dezlănțuit de pe cinci P-36 „Mohawk”, model depășit în 1941.

...Bombardierul „ Douglas SBD-2 Dauntless” putea să lanseze o bombă de 454 kg. Cu o structură rezistentă la proiectilele inamice și o bună precizie în timpul atacurilor în picaj, acest tip de avion a distrus la Midway, în cinci minute, trei faimoase portavioane nipone („Akagi”, „Kaga”, „Soryu”). S-a neutralizat aproape total forța ofensivă a Flotei Combinate și războiul a fost scurtat cu cel puțin trei luni.

...Mitsubishi A6M „Zero” a fost cel mai bun aparat de vânătoare japonez. Avea o bună manevrabilitate în plan orizontal și ascensiuni fulgerătoare. Nu rezista însă la picaje bruște, iar lipsa blindajelor îl făcea extrem de vulnerabil la gloanțele mitralierelor de calibrul 12,7 mm. A fost copleșit și de numărul mare de avioane americane.

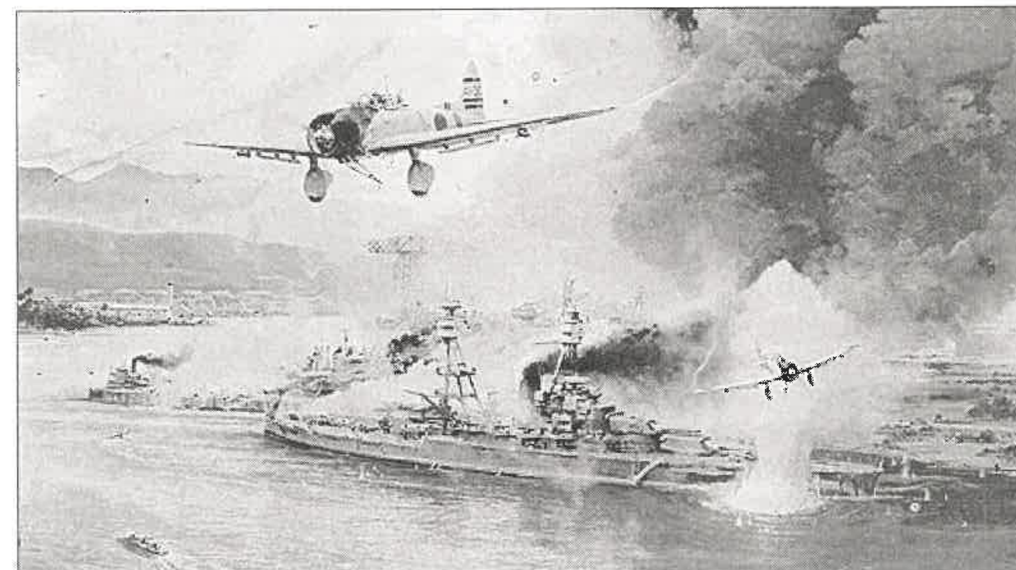
...industria americană a produs în 1941 un avion la fiecare 27 de minute, iar japonezii aveau unul nou la fiecare 103 minute. SUA erau obligate să intre în război chiar și fără un atac al adversarilor, pentru că forțele militare erau deja supradimensionate pentru timp de pace.

...accesul la sursele de petrol a determinat si evoluția aviației. Un aparat american de vânătoare P-38 consuma 1552 de litri de benzină din rezervoarele interne, iar un avion japonez Ki-27 se mulțumea doar cu 300. Armamentul transportat nici nu poate fi comparat.

...forța aeriană existentă la Pearl Harbor în decembrie 1941 era mai puternică decât întreaga aviație română la 22 iunie 1941. Doar aparatele Me 109, He 112 și IAR-80 puteau să înfrunte un P40 cu șanse de reușită, dar erau prea puține. Dacă România ar fi fost pregătită de război după standarde americane, ar fi avut în dotare cel puțin 1200 de avioane de luptă moderne și nu doar 205. Și totuși generalii și amiralii americani se plângeau că n-au suficientă tehnică.

...pierderile aviației japoneze la Pearl Harbor au fost „foarte mici”, după părerea specialiștilor militari. Cele 29 de avioane doborâte si 70 avariate în doar 100 de minute dintr-un total de 360 au îngrijorat conducerea flotei și nu s-a mai ordonat al treilea atac. Aviația română a pierdut în prima zi de război 10 avioane și până la 26 iulie 1941 alte 33. Se poate spune că războiul a început totuși prost pentru atacatori, deoarece piloții pierduți erau printre cei mai buni și nu existau rezerve instruite.

Prof. *IONEL-CLAUDIU DUMITRESCU*

Restituiri

Apare sub egida Asociației Naționale *Cultul Eroilor*, Filiala Argeș, a Facultății de Istorie, Filozofie și Jurnalism, secția Istorie-Muzeologie, și a Centrului de studii și de păstrare a arhivelor militare și istorice *General Radu Rosetti*
Editor: Centrul Cultural Pitești

Redacția: Pitești, str. Craiovei, bl. G1, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești; **e-mail:** restituiri@flash.ro
tel./fax: 0248/632411; mobil: 0724814640
ISSN: 1583-5863
Tiparul executat la SC TipNaste SRL

POARTA EROILOR

Monumentul Regimentului 4 Argeș
a fost ridicat
în 1925 și 1926
ca omagiu pentru
jertfele argeșenilor
și muscelenilor
în războaiele din
1877-1878 și 1916-1918

În anul 1926...

Imagine reprodusă
din volumul
Istoricul Regimentului Argeș No. 4
(Institutul de Arte Grafice
Artistica P. Mitu - Pitești,
1927)

...și astăzi